http://www.dhammadownload.com

အဘိဓမ္မာ အနှစ်ချုပ်

ESSENCE OF ABHIDHAMMA

ဓမ္မသဟာယသာသနစင်တာ

ဓမ္မပညာသင်တန်းကျောင်း

အောင်ချမ်းသာရွာ၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး။

http://www.dhammadownload.com

အလှဆင်ကြ ၊ ဒို့ဘဝ

ကောင်း ဆိုး လောကဓံ
ကြံ့ကြံ့ခံလျက်၊
အားမာန် အပြည့်၊
သတိ မကွာ၊
ပညာ မြော်မြင်
အလုပ်ဝင်
" အလှဆင်ကြ၊ ဒို့ ဘဝ " ။

LIFE IS BEAUTIFY

Withstanding good and
bad lokadham,
Let's beautify our lives,
Energetically,
mindfully and
wisely.

ကိုညီလင်း+မအိအိခိုင်
သား-မောင်ဝေလျှံဘုန်းမြင့်
အောင်အောင်မိုး အောင့်သက်နှင့်
Full Colour Computer Graphic Design
မိသားစု ကောင်းမှု

http://www.dhammadownload.com

အဘိဓမ္မာ အနှစ်ချုပ်

ESSENCE OF ABHIDHAMMA

ဓမ္မသဟာယသာသနစင်တာ
ဓမ္မပညာသင်တန်းကျောင်း
အောင်ချမ်းသာရွာ၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး။

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

အဘိဓမ္မာ အနှစ်ချုပ်

(၁) အဘိဓမ္မ ဆိုသည်မှာ

အဘိဓမ္မ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ထူးခြားသောတရားဟု ဆိုလို၏။ ပညတ်တရားများကို ပယ်ရှား၍ အတွင်းအနှစ် ပရမတ္ထ အစစ်ဖြစ်သော ကြောင့် ထူးခြားသည်။ (တခြားအဓိပ္ပါယ်နှင့်အဖွင့်များလည်းရှိ၏) "အဘိဓမ္မ"ဟုခေါ်ဆိုရသော ပရမတ္ထတရားများကို အဓိက ဟောကြား သည့် ဒေသနာနှင့် ကျမ်းစာများ ကိုလည်း "အဘိဓမ္မ"ဟုပင်ခေါ်သည်။ (အဋ္ဌသာလိနီကျမ်း၌ ဆိုသော တခြားအဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း မှတ်ပါ။)

(၂) အဘိဓမ္မ (၇)ကျမ်း

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တရားဓမ္မသည် ပိဋကအားဖြင့် ဝိနယ, သုတ္တန္တ, အဘိဓမ္မ, ဟု သုံးမျိုးရှိသည်၊ အဘိဓမ္မပိဋကကို ဖော်ပြပါ (၇) ကျမ်းဖြင့် ဖွဲ့စည်း၏။

(၁) **ဓမ္မသင်္ဂဏီ**

(အဘိဓမ္မ (၇)ကျမ်း၏ အခြေခံတရားများကို စုစည်း ရှင်းပြသည့်ကျမ်း)

(၂) **ဝိဘင်္ဂ**

(ပရမတ္ထဓမ္မကို ခွဲခြားဖွင့်ဆို ရှင်းပြသည့်ကျမ်း)

http://www.dhammadownload.com

ဆန့်ကျင်ဖက်အကြောင်းကြောင့် ပြောင်းလဲတတ်ပျက်စီးတတ်သော တရားကို ရုပ်ဟုခေါ်၏။

တဏှာမှ လွတ်မြောက်သောတရား . တဏှာမှ လွတ်မြောက်သဖြင့် တဏှာဦးဆောင်သည့်အကြောင်းတရားများသည်စုပေါင်းဖန်တီးအပ်သော ရုပ်.နာမ်.သင်္ခတ တရားများမှ လွတ်မြောက်သောတရားကို နိဗ္ဗာန်ဟုခေါ်၏။

ဇယား (၁)

(၁)	စိတ်	နာမ်	သင်္ခတ
(၂)	စေတသိက်		
(၃)	ရုပ်	ရုပ်	
(၄)	နိဗ္ဗာန်	နာမရူပနိရောဓ	အသင်္ခတ

http://www.dhammadownload.com

ရူပကဏ္ဍ

၁ = ရူပသင်္ဂြိုဟ် (ရုပ်တို့၏အရေအတွက်ကို ဖော်ပြခြင်း)

(၁) ရူပအဓိပ္ပါယ်

(၁) ပါဠိဘာသာ "ရူပ" ကို မြန်မာဘာသာဖြင့် "ရုပ်" ဟု ခေါ်၏။ ပြောင်းလဲတတ် ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် ရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ရုပ်သည် ဆန့်ကျင်ဖက်အကြောင်းနှင့် ဆုံမိသောအခါ ပုံသဏ္ဌာန် အရည်အချင်း ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။

(၂) ရုပ်အမျိုးမျိုး

ရုပ်သည် ပြောင်းလဲပျက်စီးတတ်သော ရုပ္ပနလက္ခဏာအားဖြင့် ကွဲပြားမှုမရှိသော်လည်း နိဿယ , နိဿိတ , ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ စသည် အားဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြား၏။

ရှေးဦးစွာ နိဿယ (အမှီခံ) ၊ နိဿိတ (အမှီပြု) အားဖြင့် ရုပ် ၂ - မျိုးရှိ၏။

(၁) မဟာဘူတ

(၂) ဥပါဒါရူပ

ထိုတွင် မဟာဘူတ ရုပ်သည် ၄ - မျိုးရှိ၏။

(၁) ပထဝီ (မြေ)

(၂) အာပေါ (ရေ)

(၃) တေဇော (မီး)

(၄) ဝါယော (လေ)

http://www.dhammadownload.com

မြေ့ရေ့မီးလေတို့သည် ထုထည်. အသွင်သဏ္ဌာန်. အရည်အချင်းအားဖြင့် ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်တတ်သောကြောင့် အဆိုပါရုပ်များကို "မဟာဘူတ" ဟုခေါ်၏။ သဘာဝသက်သက်သာဖြစ်ပြီး သတ္တဇီဝ မဟုတ်ကြောင်းသိသာစေရန် "ဓာတု" ဟူသောဝေါဟာရဖြင့်တွဲဖက်၍ "ပထဝီဓာတု" စသည်ဖြင့် ဖေါ်ပြ၏။

မဟာဘူတရုပ်သည် အပြန်အလှန် မှီ၍ဖြစ်ခြင်း(နိဿိတ) မှီရာဖြစ်ခြင်း (နိဿယ)အားဖြင့် နိဿယ.နိဿိတ ၂-မျိုး ဖြစ်သော်လည်း ဥပါဒါရုပ်တို့သည် မဟာဘူတ ၄-မျိုးလုံးကို အမြဲမှီ၍သာဖြစ်ကြ၏။ အဆိုပါ ဥပါဒါရုပ်တို့သည် ဆောက်ရွက်မှု ကိစ္စအားဖြင့် ၁၀-မျိုး၊ အရေအတွက်အားဖြင့် ၂၄-မျိုးရှိ၏။

(၁) ပသာဒရုပ်	(၅)
(၂) ဂေါစရ (ဝိသယ)ရုပ်	(၄)
(၃) ဇီဝိတရုပ်	(၁)
(၄) အာဟာရရုပ်	(၁)
(၅)ဟာဒယရုပ်	(၁)
(၆) ဘာဝရုပ်	(၂)
(၇) ပရိစ္ဆေဒရုပ်	(၁)
(၈) ဝိညတ္တိရုပ်	(၂)
(၉) ဝိကာရရုပ်	(၃)
(၁၀) လက္ခဏရုပ်	(၄)
ပေါင်း =	(၂၄)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ ဝိညတ်ရုပ် ၂ မျိုးကို ဝိကာရရုပ် ဟုလည်း ခေါ်၏။ ဝိညတ္တိရုပ်နှစ်မျိုး ပေါင်းထည့်လျှင် ဝိကာရရုပ် (၅) မျိုးဟုလည်း မှတ်ရ၏။ ဥပါဒါရုပ်နှင့်ဆိုင်သော ဂေါစရရုပ်သည် ၄ - မျိုးသာ ဖြစ်သော် လည်း ပထဝီ.တေဇော.ဝါယောဟူသော မဟာဘူတရုပ် ၃ - မျိုးကို "ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်" ဟု ခေါ်၏။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ် ၃ - မျိုးပေါင်းထည့်ပြီး ဂေါစရရုပ် ၇ - မျိုးဟုလည်း မှတ်ရ၏။

ပသာဒရုပ်

အာရုံကို ဖမ်းယူနိုင်စွမ်းရှိသော အကြည်ဓာတ်ကို "ပသာဒ" ဟုခေါ်၏။ ပသာဒရုပ်သည် ၅ - မျိုးရှိ၏။

(၁) စက္ခုပသာဒ	(မျက်စိအကြည်)
(၂) သောတပသာဒ	(နားအကြည်)
(၃) ဃာနပသာဒ	(နှာခေါင်းအကြည်)
(၄) ဇိဝှါပသာဒ	(လျှာအကြည်)
(၅) ကာယပသာဒ	(ကာယအကြည်)

(၁) **စက္ခုပသာဒရုပ်**သည် မျက်နက်ဝန်းအလယ် သန်းဦးခေါင်း ပမာဏ ရှိ ပုံရိပ်ထင်ရာအရပ်၌ မျက်လွှာ ၇ - ထပ် ပြန့်နှံ့လျက် တည်၏။

(၂) သောတပသာဒရုပ်သည် နား၏အတွင်းလက်စွပ်ကွင်း သဏ္ဌာန် ဝန်းရံလျက် အမွေးနုပေါက်ရာအရပ်၌ တည်၏။

(၃) ဃာနပသာဒရုပ်သည် နှာခေါင်း၏အတွင်း ဆိတ်ခွါ သဏ္ဌာန် အသားဆိုင်ရှိရာအရပ်၌ တည်၏။

http://www.dhammadownload.com

(၄) ဇိဝှါပသာဒရုပ်သည် လျှာ၏အလည် ကြာပွင့်ဖက် အဖျားသဏ္ဌာန်ရှိ အရပ်၌ တည်၏။

(၅) ကာယပသာဒရုပ်သည် (ကမ္ဗဇတေဇော၏ တည်ရာ အရပ်, ဆံပင်ဖျား, မွေးညှင်းဖျား, လက်သည်းခြေသည်းဖျား, သွေးသား မစပ် ခြောက်ကပ်သော အရေတို့မှတပါး) ကိုယ်ကာယအနှံ့ တည်၏။

ဂေါစရရုပ်

စက္ခုဝိညာဏ် စသောစိတ်တို့၏ ကျက်စားရာ အာရုံ ဖြစ်သော ကြောင့် "ဂေါစရ (ဝိသယ)" ဟု ခေါ်၏။ ဂေါစရရုပ်သည် အမျိုးအစား ၅ - မျိုးရှိ၍ ရုပ်အရေအတွက် ၇ - မျိုးရှိ၏။

(၁)	ရူပ (ဝဏ္ဏ)	(အဆင်း)
(၂)	သဒ္ဒ	(အသံ)
(၃)	ဂန္ဓ	(အနံ့)
(၄)	ရသ	(အရသာ)
(၅)	ဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပ,တေ,ဝါ)	(အထိအတွေ့)

ဤ၌ "ဖောဋ္ဌဗ္ဗ" ထိတွေ့အပ်သော အာရုံသည် အပျော့အမာ, အပူအအေး, တွန်းကန်လှုပ်ရှား သဘာဝများ ဖြစ်သောကြောင့် ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော ခေါ် မဟာဘူတ ၃ - မျိုးကိုပင် ခေါ်သည်။ ယိုစီးခြင်း, စုစည်းခြင်းတို့မှာ အာပေါ၏ သဘာဝဖြစ်၏၊ အဆိုပါသဘာဝကို စိတ်ဖြင့်သာ သိနိုင်၏။ ကိုင်တွယ်ထိတွေ့၍ သိရသောအရာမဟုတ်သဖြင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တွင် မပါဝင်ဟု မှတ်အပ်၏။

http://www.dhammadownload.com

ဇီဝိတရုပ်

ကမ္မဇရုပ်များ ရှင်သန်နေအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်သောကြောင့် "ဇီဝိတ(အသက်)" ဟု ခေါ်၏။ ဤဇီဝိတရုပ်သည် ဝမ်းမီး (ပါစက တေဇော) အပါအဝင် ဥပါဒိန္နကာယ တကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့လျက် တည်ရှိ၏။

အာဟာရရုပ်

ဆောင်သွင်းအပ်သောကြောင့် (အာဟရီယတိ), အကျိုးဖြစ်သောရုပ်ကို ဆောင်ယူတတ်, ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် (ရူပံ ဝါ အာဟရတိ) အာဟာရဟု ခေါ်၏။ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းများသို့ ပြန့်နှံ့သော အရည်၏ အနှစ်သာရဖြစ်သော အထောက်အကူ ခွန်အားကို ဖြစ်စေတတ်သော မဟာဘူတကို မှီသော ဝိသေသစွမ်းအားသည် "ဩဇာ" မည်၏ (မူလဋီကာ)။

ရသာကြောမှတဆင့် ပြန်နှံ့စိမ့်ဝင်သော အာဟာရ၏ အနှစ်, အတွင်းအာဟာရရုပ်၏ အထောက်အကူဖြစ်သော အဆီအနှစ် ရသဓာတ်သည် ဩဇာမည်၏။ အဆိုပါ ဩဇာကိုပင် ဤ၌ အာဟာရရုပ်ဟုခေါ်၏။

ဟဒယရုပ်

မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ မှီရာဖြစ်သောရုပ်သည် ဟဒယရုပ် မည်၏။ ဤ၌ ဟဒယဆိုသည်မှာ "စိတ်"ကို ဆိုလို၏။ ဤရုပ်သည် နှလုံးအိမ်၏အတွင်းရှိ "ပသတ" ထက်ဝက်ခန့် ပမာဏရှိ သွေးကို မှီ၍ ဖြစ်၏။ (ပသတ = တစ်လက်ဖက်၊ တစ်လက်ဆွံ့ =

http://www.dhammadownload.com

လက်ဖဝါးကိုလှန်ပြီး တွန့်ခုံးထားသည့် အတွင်း၌တည်ရှိသော အရည်ပမာဏခန့်)

ဘာဝရုပ်

အဖိုအမ ဝေါဟာရနှင့် အသိစိတ်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် "ဘာဝ" ဟု ခေါ်၏။ ဘာဝရုပ်သည် ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) ဣတ္ထိဘာဝရုပ် ("မ" ဟု သိကြောင်းရုပ်)

(၂) ပုမ္ဘာဝ ရုပ် ("ဖို" ဟု သိကြောင်းရုပ်)

ဘာဝရုပ် ၂-မျိုးသည် ကိုယ်ကာယအနှံ့ ပြန့်လျက် တည်ရှိ၏။

ပရိစ္ဆေဒရုပ်

ရူပကလာပ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ရောနှောပေါင်းစပ်ခြင်းမရှိစေရန် အပိုင်းအခြားပြုသောကြောင့် ပရိစ္ဆေဒရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ရူပကလာပ (ရုပ်အစု)တို့၏ အကြားဖြစ်သော အာကာသဓာတ်ကိုပင် ခေါ်သည်။ မဟာဘူတရုပ် ၄-မျိုးတို့နှင့် မထိမစပ်သော အကြားအရပ်သည် ရုပ်မဟုတ်သော်လည်း ရုပ်နှင့်ပတ်သက်နေသောကြောင့် ရုပ်ဟုပင် ရေတွက်ရသော အရာဖြစ်၏။

ဝိညတ္တိရုပ်

မိမိ၏ဆန္ဒကို တစ်ဖက်သားအား သိစေတတ်သောကြောင့် ဝိညတ်ရုပ် ဟု ခေါ်၏။ ဝိညတ်ရုပ်သည် ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) ကာယဝိညတ္တိ (ကာယဖြင့် သိစေခြင်း)

(၂) ဝစီဝိညတ္တိ (နှုတ်မြွက်ပြောဆိုသံဖြင့်သိစေခြင်း)

http://www.dhammadownload.com

ကိုယ်အမူအရာလှုပ်ရှားမှုဖြင့် တစ်ဖက်သားကို မိမိဆန္ဒ ဖေါ်ပြ သိစေခြင်း (sign language)ကို ကာယဝိညတ်ဟု ခေါ်၏။ နှုတ်မြွက်ပြောဆိုသံကို ဝစီဝိညတ်ဟု ခေါ်၏။ ဝစီဝိညတ်နှင့် သဒ္ဒရုပ်တို့ သည် တွဲဖက်နေ၏။

ဝိကာရရုပ်

ရုပ်တို့၏ ထူးခြားသည့် အခြင်းအရာတစ်မျိုးကိုပင် ဝိကာရရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ဝိကာရရုပ်သည် ဝိညတ်ရုပ် ၂-မျိုးကိုပင် ပေါင်းထည့်သော် ၅-မျိုးရှိ၏။

(၁)	ကာယဝိညတ္တိ	(ကာယဖြင့်သိစေခြင်း)
(၂)	ဝစီဝိညတ္တိ	(နှုတ်သံဖြင့်သိစေခြင်း)
(၃)	လဟုတာ	(ပေါ့ပါးမှု)
(၄)	မုဒုတာ	(နူးညံ့မှု)
(၅)	ကမ္မညတာ	(လုပ်ဆောင်နိုင်မှု)

ပေါ့ပါးမှု. နူးညံ့မှု. လုပ်ဆောင်နိုင်မှုတို့သည် လေးလံမှု. တောင့်တမှု. မလုပ်ဆောင်နိုင်မှုတို့နှင့် မတူထူးခြား၏။ စိတ်. ဥတု. အာဟာရ အကြောင်းတစ်မျိုးမျိုးကြောင့် ရုပ်၏ အခြေအနေထူးခြားမှု ဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်ဟုခေါ်၏။

လက္ခဏာရုပ်

ရုပ်၏ အမှတ်အသားလက္ခဏာဖြစ်သောကြောင့် လက္ခဏာရုပ် ဟုခေါ်၏။ လက္ခဏာရုပ်သည် ၄-မျိုးရှိ၏။

http://www.dhammadownload.com

(၁) ဥပစယ (ရုပ်၏စတင်ဖြစ်မှု)
(၂) သန္တတိ (ရုပ်၏ဆက်လက်ဖြစ်မှု)
(၃) ဇရတာ (ရုပ်၏ရင့်ရော်မှု)
(၄) အနိစ္စတာ (ရုပ်၏မမြဲမှု၊ ပျက်စီးမှု)

ဤ၌ ဥပစယ,သန္တတိ ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ "ဇာတိရုပ်" ဟုလည်း ခေါ်၏။

၂= ရူပဝိဘာဂ (ရုပ်တို့ကို မျိုးတူရာခွဲခြင်း)

ရုပ်ဟူသမျှသည် -

(၁) အဟေတုက (ဟေတုနှင့်မယှဉ်ခြင်း) နှင့် သဟေတုက (ဟေတုနှင့်ယှဉ်ခြင်း) ၂-မျိုးတွင် အဟေတုက (ဟေတုနှင့် တွဲဖက်၍ မဖြစ်ခြင်း) တစ်မျိုးသာတည်း။

(၂) သပ္ပစ္စယ (အကြောင်းရှိခြင်း)၊ အပ္ပစ္စယ (အကြောင်းမရှိခြင်း) ၂-မျိုးတွင် သပ္ပစ္စယ တစ်မျိုးသာတည်း။

(၃) သာသဝ (အာရုံပြုဖြစ်သည့် အာသဝရှိခြင်း)၊ အနာသဝ (အာရုံပြုဖြစ်သည့်အာသဝမရှိခြင်း) ၂-မျိုးတွင် သာသဝ တစ်မျိုးသာတည်း။

(၄) သင်္ခတ (အကြောင်းတရားများက စုပေါင်း ဖန်တီးထားခြင်း)၊ အသင်္ခတ (ထိုသို့မဟုတ်ခြင်း) ၂-မျိုးတွင် သင်္ခတ တစ်မျိုးသာတည်း။

http://www.dhammadownload.com

(၅) လောကိယ (လောကဌ်ပါဝင်ခြင်း)၊ လောကုတ္တရ (လောကကိုလွန်မြောက်ခြင်း) ၂-မျိုးတွင် လောကိယတစ်မျိုး သာတည်း။

(၆) ကာမာဝစရ (ကာမတဏှာ၏နယ်ပယ်၌ဖြစ်ခြင်း)၊ ရူပါဝစရ (ရူပတဏှာ၏ နယ်ပယ်၌ဖြစ်ခြင်း) အရူပါဝစရ (အရူပတဏှာ၏ နယ်ပယ်၌ဖြစ်ခြင်း) ၃-မျိုးတွင် ကာမာဝစရတစ်မျိုးသာတည်း။

(၇) သာရမ္မဏ (အာရုံရယူမှုဖြစ်ခြင်း)၊ အနာရမ္မဏ (အာရုံကို မရယူပဲဖြစ်ခြင်း) ၂-မျိုးတွင် အနာရမ္မဏ တစ်မျိုးသာတည်း။

(၈) ပဟာတဗ္ဗ (ပယ်အပ်သောတရားဖြစ်ခြင်း)၊ အပ္ပဟာတဗ္ဗ (ပယ်အပ်သောတရားမဟုတ်ခြင်း) ၂-မျိုးတွင် အပ္ပဟာတဗ္ဗ တစ်မျိုး သာတည်း။

နှစ်အုပ်စုခွဲခြင်း

(၁)	အဝိနိဗ္ဘောဂ(ခွဲခြားမရ)	ဝိနိဗ္ဘောဂ (ခွဲခြားလို့ရ)
(၂)	အဇ္ဈတ္တိက(အတွင်း)	ဗာဟိရ(အပြင်)
(၃)	ဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ)	အဝတ္ထု (မှီရာမဟုတ်)
(၄)	ဒွါရ (စိတ်၏တံခါး)	အဒွါရ(တံခါးမဟုတ်)
(၅)	ဣန္ဒြိယ(ဆိုင်ရာကိစ္စ၌အစိုးရ)	အနိန္ဒြိယ(အစိုးမရ)
(၆)	ဩဠာရိက (အကြမ်း)	သုခုမ(အနု)
(၇)	သန္တိကေ (အနီး)	ဒူရေ(အဝေး)
(၈)	သပ္ပဋိဃ (ထင်ဟပ်မှုရှိ)	အပ္ပဋိဃ (ထင်ဟပ်မှုမရှိ)
(၉)	ဥပါဒိန္န (ကံ၏အကျိုး)	အနုပါဒိန္န (ကံ၏အကျိုးမဟုတ်)
(၁၀)	သနိဒဿန (မျက်စိဖြင့်မြင်ရ)	အနိဒဿန (မျက်စိဖြင့် မမြင်ရ)

http://www.dhammadownload.com

(၁၁) ဂေါစရဂ္ဂါဟက(အာရုံကိုဖမ်းယူ)
အဂေါစရဂ္ဂါဟက (အာရုံဖမ်းယူမှုမရှိခြင်း)
(၁၂) နိပ္ဖန္နရုပ် (အကြောင်းတရားများဖြစ်စေအပ်)
အနိပ္ဖန္နရုပ် (ထိုသို့မဖြစ်စေအပ်)
(၁၃) သဘာဝ (ကိုယ်ပိုင်သဘာဝရှိ)
အသဘာဝ (ကိုယ်ပိုင်သဘာဝမရှိ)
(၁၄) သလက္ခဏ (ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရှိ)
အသလက္ခဏ (ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ မရှိ)
(၁၅) ရူပရူပ(တကယ့်ရုပ်၊ ရုပ်အစစ်) နရူပရူပ (ရုပ်အစစ်မဟုတ်)
(၁၆) သမ္မသနရူပ (ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သုံးသပ်လို့ရ)
နသမ္မသနရူပ (သုံးသပ်လို့မရ)

(၁) အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် သည် ၈ - မျိုးရှိ၏။ မဟာဘူတ ၄ - ခု၊ ဝဏ္ဏ. ဂန္ဓ. ရသ. ဩဇာ (၄) ဤ ရုပ် ၈ - မျိုးသည် အမြဲပေါင်းစပ်နေ၏။ အရည်အသွေးမပျက် တစ်ခုစီခွဲထုတ်၍ မရသောကြောင့် အဝိနိဗ္ဘောဂ ရုပ်မည်၏။ ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ် ၂၀ - သည် ခွဲထုတ်၍ရသောကြောင့် ဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်မည်၏။

(၂) ပသာဒရုပ် ၅ - မျိုးသည် ခန္ဓာကိုယ်အတွက် အရေး ပါသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တိက၊ တနည်း စိတ်၏ တံခါးပေါက်ဖြစ်ပြီး စိတ် ဖြစ်မှုနှင့် ဆက်စပ်နေသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တိက ဟုမည်၏။

ကြွင်းကျန် သည့် ရုပ် ၂၃ - မျိုးသည် ဗာဟိရရုပ်မည်၏။

http://www.dhammadownload.com

(၃) ပသာဒရုပ် နှင့် ဟဒယရုပ်၊ ပေါင်း ရုပ် ၆ - မျိုးသည် စိတ်၏မှီရာ ဖြစ်သောကြောင့် **ဝတ္ထုရုပ်မည်၏။**

ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ် ၂၂ - မျိုး သည် **အဝတ္ထုရုပ်မည်၏။**

(၄) ပသာဒရုပ် ၅ - မျိုးနှင့် ဝိညတ္တိရုပ် ၂ - မျိုး၊ ပေါင်း ရုပ်၇ - မျိုးသည် စိတ်၏တံခါးဖြစ်သောကြောင့် **ဒွါရရုပ်မည်၏။**

ကြွင်းကျန်သော ရုပ် ၂၁ - မျိုးသည် **အဒွါရရုပ်မည်၏။**

(၅) ပသာဒရုပ်၅ - မျိုး၊ ဘာဝရုပ် ၂ - မျိုးနှင့် ဇီဝိတရုပ်၊ ပေါင်း ရုပ်၈ - မျိုးတို့သည် ဆိုင်ရာကိစ္စ၌အစိုးရသောကြောင့် **ဣန္ဒြိယရုပ်မည်၏။**

ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ် ၂၀ - မျိုးသည် **အနိန္ဒြိယရုပ်မည်၏။**

(၆ - ၇ - ၈) ပသာဒရုပ်၅ - မျိုး၊ ဝိသယ(ဂေါစရ)ရုပ်၇ - မျိုး၊ ပေါင်း ရုပ် ၁၂ - မျိုးတို့သည် သိသာကြောင့် ဩဠာရိက. သိသာသဖြင့် အနီးဟု ဆိုရသောကြောင့် သန္တိကေ. ထင်ဟပ်မှု တိုက်ခိုက်မှုရှိသောကြောင့် **သပ္ပဋိဃမည်၏။** ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ်၁၆ - မျိုးသည် သိမ်မွေ့သောကြောင့် သုခုမ၊ သိမ်မွေ့သည့်အတွက် ဝေးသည်ဟု ဆိုရသောကြောင့် ဒူရေ၊ ထင်ဟပ်မှု ထိခတ်မှု မရှိသောကြောင့် **အပ္ပဋိဃမည်၏။**

(၉) ကမ္မဇရုပ် ၁၈ - မျိုးသည် **ဥပါဒိန္နရုပ်မည်၏။** ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ် ၁၀ - မျိုးသည် **အနုပါဒိန္နရုပ်မည်၏။**

(၁၀) စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရူပ (ဝဏ္ဏ) ရုပ်သည် မျက်စိဖြင့် မြင်ရသောကြောင့် **သနိဒဿနရုပ် မည်၏။**

ကြွင်းကျန်သည့် ရုပ် ၂၇ - မျိုးသည် **အနိဒဿနရုပ်မည်၏။**

http://www.dhammadownload.com

ရုပ်များကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်စေရာ၌ သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်မှာ ပဋိသန္ဓေဥပါဒ်ခဏမှ စတင်ပြီး စိတ်၏ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ခဏ တိုင်းမှာ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်စေ၏။ နောက်ဆုံးထုတ်လုပ်အပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် စုတိစိတ် ၏ ဘင်ခဏနှင့် ပြိုင်တူချုပ်၏။

(၂) ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် - ၁၀၊ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄ - မျိုး၊ ပေါင်း ၁၄မျိုးသော စိတ်မှတပါး ကျန်စိတ် ၇၅ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ မိမိစိတ်ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ခြင်း စိတ်၏ဥပါဒ်ခဏ တိုင်းမှာ တစ်ဘဝအတွင်း ပဌမဘဝင်စိတ်မှ စတင်ဖြစ်စေ၏။ စိတ်က စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဤသို့ခွဲခြား မှတ်သားနိုင်၏။

(က) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ၁၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း - ၂၊ သန္တီရဏ - ၃၊ မဟာဝိပါက် - ၈၊ ရူပါဝစရဝိပါက် - ၅၊ စုစုပေါင်း ဤစိတ် ၁၉ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်သက်သက်ကိုသာ ဖြစ်စေ၏၊ (တစ်မျိုး)

(ခ) အပ္ပနာဇောစိတ် ၂၆ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည့်အပြင် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ခိုင်မာ စေ၏။ (၂မျိုး)

(ဂ) ဝုဋ္ဌောစိတ် - ၁၊ ကာမဇောစိတ် - ၂၉၊ အဘိညာဉ်ဇောစိတ် - ၂၊ စုစုပေါင်း ဤစိတ်၃၂ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဣရိယာပုထ်ကို ခိုင်မာစေ၏။ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ (၃ - မျိုး)

(ဃ) ကာမာဝစရသောမနဿဇော ၁၃ - မျိုးသည် အဆိုပါ ၃ - မျိုးအပြင် ရယ်မောခြင်းကိုပါ ဖြစ်စေ၏။ (၄ - မျိုး)

(င) ဒေါမနဿဇောစိတ် ၂ - မျိုးသည် အဆိုပါ ၃ - မျိုးအပြင် ဝမ်းနည်းခြင်း ငိုယိုခြင်းကိုပါ ဖြစ်စေ၏။ (၄ - မျိုး)

http://www.dhammadownload.com

ရုပ်များကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်မှာ ပဋိသန္ဓေဥပါဒ်ခဏမှ စတင်ပြီး စိတ်၏ဥပါဒ်ဌီ ဘင် ခဏ တိုင်းမှာ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်စေ၏။ နောက်ဆုံးထုတ်လုပ်အပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏနှင့် ပြိုင်တူချုပ်၏။

(၂) ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် - ၁၀၊ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄ - မျိုး၊ ပေါင်း ၁၄ မျိုးသော စိတ်မှတပါး ကျန်စိတ် ၇၅ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ မိမိစိတ်ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ခြင်း စိတ်၏ဥပါဒ်ခဏ တိုင်းမှာ တစ်ဘဝအတွင်း ပဌမဘဝင်စိတ်မှ စတင်ဖြစ်စေ၏။

စိတ်က စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဤသို့ခွဲခြား မှတ်သားနိုင်၏။

(က) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ၁၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း - ၂၊ သန္တီရဏ - ၃၊ မဟာဝိပါက် - ၈၊ ရူပါဝစရဝိပါက် - ၅၊ စုစုပေါင်း ဤစိတ် ၁၉ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်သက်သက်ကိုသာ ဖြစ်စေ၏၊ (တစ်မျိုး)

(ခ) အပ္ပနာဇောစိတ် ၂၆ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည့်အပြင် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း နိုင်မာ စေ၏။ (၂မျိုး)

(ဂ) ဝုဋ္ဌောစိတ် - ၁၊ ကာမဇောစိတ် - ၂၉၊ အဘိညာဉ်ဇောစိတ် - ၂၊ စုစုပေါင်း ဤစိတ်၃၂ - မျိုးသည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဣရိယာပုထ်ကို နိုင်မာစေ၏။ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ (၃ - မျိုး)

(ဃ) ကာမာဝစရသောမနဿဇော ၁၃ - မျိုးသည် အဆိုပါ ၃ - မျိုးအပြင် ရယ်မောခြင်းကိုပါ ဖြစ်စေ၏။ (၄ - မျိုး)

(င) ဒေါမနဿဇောစိတ် ၂ - မျိုးသည် အဆိုပါ ၃ - မျိုးအပြင် ဝမ်းနည်းခြင်း ငိုယိုခြင်းကိုပါ ဖြစ်စေ၏။ (၄ - မျိုး)

http://www.dhammadownload.com

(၃) ဥတုဆိုသည်မှာ အပူအအေးဟုဆိုရသော တေဇော ဓာတ်ကို ခေါ်သည်။ အဆိုပါဥတုသည် မိမိ၏ ဌီခဏ၌ သက်ရှိသန္တာန် သက်မဲ့သန္တာန် ၂-မျိုးမှာ ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

(၄) အာဟာရဆိုသည်မှာ ဩဇရုပ်ကိုခေါ်သည်၊ အဆိုပါ အာဟာရသည် စားမျိုပြီး နောက် ဌီခဏ၌ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

(၁) ကမ္မဇရုပ် ၁၈ - မျိုး

(က) ပသာဒရုပ် ၅ - မျိုး၊ ဘာဝရုပ် ၂ - မျိုး၊ ဟဒယရုပ် ၁ - မျိုး၊ ဇီဝိတရုပ် ၁ - မျိုးအားဖြင့် ဤရုပ် ၉ - မျိုးသည် ကံကြောင့်သာဖြစ်၏။

(ခ) အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈ - မျိုး၊ အာကာသဓာတ် ၁ - မျိုး ဤရုပ် ၉ - မျိုးသည် ကံကြောင့် လည်းဖြစ်၏။ အခြားအကြောင်းများကြောင့် လည်းဖြစ်၏။ နှစ်ရုပ်ပေါင်းသော် ကမ္မဇရုပ် ၁၈ - မျိုးဖြစ်၏။

(၂) စိတ္တဇရုပ် ၁၅ - မျိုး

(က) ဝိညတ်ရုပ် ၂ခုသည် စိတ်ကြောင့်သာ ဖြစ်၏။

(ခ) သဒ္ဒရုပ်သည် စိတ်. ဥတု ၂ - မျိုးကြောင့်ဖြစ်၏။

(ဂ) လဟုတာစသော ဝိကာရရုပ် ၃ - မျိုးသည် စိတ်. ဥတု. အာဟာရ ၃ - မျိုးကြောင့်သာ ဖြစ်၏။

(ဃ) အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်နှင့် အာကာသဓာတ်၊ ဤ ၉ - မျိုးသည် ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ အကြောင်း ၄ - မျိုးကြောင့် ဖြစ်၏။ အားလုံး ပေါင်းလျှင် ဤရုပ် ၁၅ - မျိုးသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော **စိတ္တဇ**ရုပ်တည်း။

http://www.dhammadownload.com

(၃) ဥတုဇ ရုပ် ၁၃ - မျိုး

သဒ္ဒရုပ်၊ ဝိကာရရုပ် - ၃၊ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်(၈) အာကာသဓာတ် ဤရုပ် ၁၃ - မျိုးသည် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော **ဥတုဇ** ရုပ်တည်း။

(၄) အာဟာရဇရုပ် ၁၂ - မျိုး

ဝိကာရရုပ် (၃)၊ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်(၈)၊ အာကာသဓာတ် ဤရုပ် ၁၂ - မျိုးသည် အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော **အာဟာရဇ**ရုပ်တည်း။

၄ = ရူပကလာပ (ရုပ်ကို အစုဖွဲ့ခြင်း)

ရုပ်များကို အကြောင်းတရားတူရာအလိုက် အစုဖွဲ့ ခြင်းကို ရူပကလာပ ဟုခေါ်၏။ ထိုသို့ရုပ်များကို အစုဖွဲ့ရာ၌ -

(၁) ဧကုပ္ပါဒ (ပြိုင်တူဖြစ်ခြင်း)

(၂) ဧကနိရောဓ (ပြိုင်တူချုပ်ပျောက်ခြင်း)

(၃) ဧကနိဿယ (မှီရာတူခြင်း)

(၄) သဟဝုတ္တိ (အတူပေါင်းစည်း တစ်စုတည်း ဖြစ်ခြင်း) ဤအင်္ဂါ ၄ - ချက်နှင့်ညီရမည်။

(၁) ကမ္မဇကလာပ် ၉ - စည်း

(၁) ဇီဝိတနဝက (အဝိနိဗ္ဘောဂ + ဇီဝိတ)

(၂) စက္ခုဒသက (၉ + စက္ခု = ၁၀ - ခုအစု)

(၃) သောတဒသက (၉ + သောတ = ၁၀ - ခုအစု)

(၄) ဃာနဒသက (၉ + ဃာန = ၁၀ - ခုအစု)

http://www.dhammadownload.com

(၅) ဇီဝိတဒသက (၉ + ဇီဝိတ = ၁၀ - ခုအစု)
(၆) ကာယဒသက (၉ + ကာယ = ၁၀ - ခုအစု)
(၇) ဣတ္ထိဘာဝဒသက (၉ + ဣတ္ထိဘာဝ = ၁၀ - ခုအစု)
(၈) ပုမ္ဘာဝဒသက (၉ + ပုမ္ဘာဝ = ၁၀ - ခုအစု)
(၉) ဝတ္ထုဒသက (၉ + ဟဒယဝတ္ထု = ၁၀ - ခုအစု)

(၂) စိတ္တဇကလာပ် ၆ - စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌက (စိတ္တဇအဝိနိဗ္ဘောဂ ၈ - ခုအစု)
(၂) ကာယဝိညတ္တိနဝက (၈ + ကာယဝိညတ် = ၉ - ခုအစု)
(၃) ဝစီဝိညတ္တိဒသက (၈ + ဝစီဝိညတ် + သဒ္ဒ = ၁၀ - ခုအစု)
(၄) လဟုတာဒေကာဒသက (၈ + လဟုတာ - ၃ = ၁၁ - ခုအစု)
(၅) ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက (၂ - နှင့် ၄ အပေါင်း ၁၂ - ခုအစု)
(၆) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိတေရသက (၃ - နှင့် ၄ အပေါင်း ၁၃ - ခုအစု)

(၃) ဥတုဇကလာပ် ၄ - စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌက (ဥတုဇအဝိနိဗ္ဘောဂ ၈ - ခုအစု)
(၂) သဒ္ဒနဝက (၈ + သဒ္ဒ = ၉ - ခုအစု)
(၃) လဟုတာဒေကာဒသက (၈ + လဟုတာ - ၃ = ၁၁ - ခုအစု)
(၄) သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသက (၂ နှင့် ၃ အပေါင်း ၁၂ - ခုအစု)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။သုဒ္ဓဋ္ဌက နှင့် သဒ္ဒနဝက ၊ ဤဥတုဇကလာပ် ၂-စည်းသည် အဇ္ဈတ္တ (သက်ရှိ) ဗဟိဒ္ဓ (သက်မဲ့) နှစ်မျိုးနှင့် သက်ဆိုင်၏။

(၄) အာဟာရဇကလာပ် ၂-စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌက (အာဟာရဇအဝိနိဗ္ဘောဂ ၈-ခုအစု)

(၂) လဟုတာဒေကာဒသက (၈ + လဟုတာ = ၁၁-ခုအစု)

ရူပကလာပ ၂၁-စည်း

ကမ္မဇကလာပ်	၉
စိတ္တဇကလာပ်	၆
ဥတုဇကလာပ်	၄
အာဟာရဇကလာပ်	၂
စုစုပေါင်း =	၂၁

ရူပကလာပ ၂၁-စည်းကို ရုပ်ပေါင်း ၂၃-မျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်း၏။ လက္ခဏရုပ် ၄-ခု၊ အာကာသဓာတ် ၁-ခုတို့သည် ရူပကလာပ ဖွဲ့စည်းရာ၌ မပါဝင်ကြပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အာကာသဓာတ်သည် ရူပကလာပ ၂-ခုကို အပိုင်းအခြားပြုသည့် အကြားတစ်ခုမျှသာဖြစ်၏။ လက္ခဏရုပ်ကား ရုပ်အားလုံး၏ အမှတ်လက္ခဏာမျှသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပေတည်း။

http://www.dhammadownload.com

၆ = ရူပပ္ပဝတ္တိက္ကမ (ရုပ်ဖြစ်စဉ်)

ရုပ်ဖြစ်ရာဘုံများ

သတ္တဝါတို့ဖြစ်ရာ ၃၁ - ဘုံတွင် အရူပ ၄ - ဘုံ၌ ရုပ်လုံးဝမဖြစ်၊ ကျန် ၂၇ - ဘုံ၌ ရုပ်ဖြစ်၏။ ၂၇ - ဘုံကို သုံးစုခွဲ၍ မှတ်ရမည်။

(၁) ကာမ ၁၁ - ဘုံ၊

(၂) ရူပ ၁၅ - ဘုံ၊

(၃) အသညသတ် ၁ - ဘုံ၊

(၁) ကာမဘုံ၌ ရုပ် ၂၈ - မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်၏။

(၂) ရူပဘုံ၌ ရုပ် - ၂၃ မျိုး သာဖြစ်၏။ ဃာန. ဇိဝှါ. ကာယ. ဣတ္ထိဘာဝ. ပုမ္ဘာဝ ရုပ်၅ - မျိုးမဖြစ်။

(၃) အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ် ၁၇ - မျိုးသာဖြစ်၏။ ၁၇ - မျိုးမှာ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် (၈) ခု၊ ဇီဝိတရုပ် (၁) ခု၊ ဝိကာရရုပ် (၃) ခု၊ အာကာသဓာတ် (၁) ခု၊ လက္ခဏာရုပ် (၄) ခု၊ ပေါင်း (၁၇) မျိုးသာဖြစ်၏။

သတ္တဝါနှင့် ယောနိ ၄ - ပါး

သတ္တဝါတို့ မွေးဖွါးပုံယောနိသည် ၄ - မျိုးရှိ၏။ ထိုယောနိ ၄ - မျိုး အလိုက် သတ္တဝါတို့ကို ၄ - ခုခွဲရ၏။

(၁) အဏ္ဍဇ (အဉ၌ဖြစ်သော သတ္တဝါ)

(၂) ဇလာဗုဇ (သားအိမ်၌ဖြစ်သော သတ္တဝါ)

(၃) သံသေဒဇ (အစိုဓာတ်၌ဖြစ်သော သတ္တဝါ)

(၄) ဩပပါတိက (ကျရောက်ပေါ်ပေါက်လာသော သတ္တဝါ)

http://www.dhammadownload.com

ဘုံနှင့် ယောနိ

(၁) ဘုမ္မစိုးနတ်မှတပါး နတ်ပြဟ္မာဘုံများ နိရယာမတကိုက ပြိတ္တာနှင့် ငရဲဘုံများ၌ ဩပပါတိက တစ်မျိုးသာ။

(၂) လူဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာဘုံ၊ အသုရကာယ်ဘုံများ၌ ယောနိ ၄ - မျိုးလုံးရ၏။

ဆောင် = ဘုမ္မစိုးဖြတ်၊ ကြွင်းနတ်နိရယာ၊ ငရဲရွာ၊ တစ်သာ ဥပပါတ်၊
အကြွင်းဂတိ၊ လေးယောနိ၊ ရ၏ ပုံသေမှတ်။

ကာမဘုံ သတ္တဝါ နှင့် ရုပ်ဖြစ်စဉ်

၁။ ရုပ်တို့၏ဖြစ်ရာအခါကို

(က) ပဋိသန္ဓိ အခါ

(ခ) ပဝတ္တိ အခါ ဟု နှစ်မျိုးခွဲခြား မှတ်သားရာ၏။

ထိုတွင် ဘဝတစ်ခု၏ အစပြုသည့် ခဏကို ပဋိသန္ဓိအခါဟုမှတ်၊ ပဋိသန္ဓိအခါမှနောက် တစ်ဘဝတာကာလ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခါကို ပဝတ္တိအခါဟုမှတ်။

၂။ သံသေဒဇနှင့် ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့မှာ ပဋိသန္ဓိ အခါ၌ -

(၁) စက္ခုဒသက

(၂) သောတဒသက

(၃) ဃာနဒသက

(၄) ဇိဝှါဒသက

(၅) ကာယဒသက

http://www.dhammadownload.com

(၆) ဣတ္ထိဘာဝဒသက

(၇) ပုမ္ဘာဝဒသက

(၈) ဝတ္ထုဒသက ဟူ၍ အများဆုံး (ဉက္ကဋ္ဌနည်း) ရူပကလာပ ၈-စည်း နှင့် ရုပ်ပေါင်း ၁၇-မျိုး ဖြစ်နိုင်၏။ အနည်းဆုံး ဆိုရပါမူ (၁) ဇီဝိတ်ဒသက (၂) ကာယဒသက (၃) ဝတ္ထုဒသက ၃-စည်း ရုပ်ပေါင်း ၁၂-ခုဖြစ်၏။ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဘာဝ ဤ (၅)စည်း ရံခါမရနိုင်။

၃။ အဏ္ဍဇ,ဇလာဗုဇ ၂-မျိုးပါသော ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့မှာ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ (၁) ကာယ၊ (၂) ဘာဝ (တစ်ခုခု)၊ (၃) ဝတ္ထုဒသက အားဖြင့် အများဆုံး ၃-စည်း၊ ရံခါ ဘာဝ မရသဖြင့် အနည်းဆုံး ၂-စည်း ရုပ်ပေါင်း ၁၂-ခု (သို့မဟုတ်) ၁၁-ခု ရနိုင်၏။

၄။ ပဋိသန္ဓေခဏပြီးနောက် ပဝတ္တိအခါမှာ တဖြည်းဖြည်း စက္ခုဒသက စသော ရူပကလာပများ ဖြစ်ကြ၏။

ပဌမံ ကလလံ ဟောတိ၊ ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒံ၊
အဗ္ဗုဒါ ဇာယတိ ပေသိ၊ ပေသိ နိဗ္ဗတ္တတိ ဃနော၊
ဃနာ ပသာခါ ဇာယန္တိ၊ ကေသာ လောမာ နခါပိ စ။

ပဌမ ရက်ပတ်

ပဌမဆုံး (ပဋိသန္ဓေအခါ၌) ကာယ၊ ဘာဝ၊ ဝတ္ထု၊ ကမ္မဇကလာပ် ၃-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း (၃၀)၊ (တူရာပေါင်းလျှင် ရုပ်ပေါင်း ၁၂) ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြ၏။ အဆိုပါကမ္မဇကလာပ် ၃-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း(၃၀) (သို့မဟုတ်)

http://www.dhammadownload.com

ရုပ်၁၂-မျိုးကို "ကလလ" ဟု ခေါ်၏။ ဆီပေါက် ကလေးလို အလွန်ကြည်၏။

ဒုတိယ ရက်ပတ်

ရက်သတ္တ တစ်ပတ်ကြာသောအခါ ကလလမှပြောင်းလဲ၍ အဗ္ဗုဒ(အမြှုပ်) ဖြစ်လာ ၏။

တတိယ ရက်ပတ်

တတိယ ရက်ပတ် ရောက်သောအခါ အဗ္ဗုဒမှ ပြောင်းလဲ၍ ပေသိ (အနှစ်ဖတ်) ဖြစ်လာ၏။

စတုတ္ထ ရက်ပတ်

စတုတ္ထရက်ပတ် ရောက်သောအခါ ပေသိမှ ပြောင်းလဲ၍ ဃန (ကြက်ဥပမာ အလုံး အခဲ) ဖြစ်လာ၏။

ပဉ္စမ ရက်ပတ်

ပဉ္စမ ရက်ပတ် ရောက်သောအခါ ဃနမှ ဦးခေါင်း, လက် ၂-ဖက်. ခြေ ၂-ဖက် နေရာများမှာ ပသာခ (ခက်မငါးဖြာ) ပေါ်လာ၏။

http://www.dhammadownload.com

သတ္တမ ရက်ပတ်မှ ကောဒသမ ရက်ပတ်အထိ

ထို့နောက် သတ္တမရက်ပတ်မှစ၍ တဖြည်းဖြည်းရင့်ကျက်ကြီးထွားလာပြီး ရက်သတ္တပတ် ၁၁-ပတ်ကုန်ဆုံးသောအခါ (ကလလမှစ၍ ရက်ပေါင်း ၇၇-ရက်နောက်ပိုင်းမှာ) စက္ခုဒသကစသောရုပ်ကလာပ်စည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထို့နောက် ၄၂-ပတ်ခန့်ကြာမှာ ဆံပင်, အမွေး, ခြေသည်း, လက်သည်း စသည်များပေါ်လာကြ၏။

ဤသို့လျှင် ကာမဘုံမှ သတ္တဝါများမှာ ပဝတ္တိအခါ၌ ရူပကလာပ ၂၁-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၂၈-မျိုး အပြည့်အစုံ ဖြစ်နိုင်၏။

(၁) ကမ္မဇရုပ်တို့သည် -

ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစတင်၍ စိတ်၏ခဏတိုင်းမှာ အသစ်အသစ် တိုးပွါးလျက် ဖြစ်ကြ၏။

(၂) ဥတုဇရုပ်တို့သည် -

ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီခဏမှစတင်၍ အကြောင်းဥတု၏ ဌီခဏတိုင်းမှာ အသစ်အသစ် တိုးတက်ဖြစ်ကြ၏။

(၃) စိတ္တဇရုပ်တို့သည် -

ပဋိသန္ဓေနောက်ရှိ ပဌမဘဝင်စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစတင်၍ စိတ်၏ဥပါဒ်ခဏတိုင်းမှာ အသစ်အသစ် တိုးတက်ဖြစ်ကြ၏။

(၄) အာဟာရဇရုပ်တို့သည်-

စားလိုက်သည့်အစာ၏ ဩဇာဓာတ်ပြန့်နှံ့ချိန်မှ စတင်၍ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့လျှင် ကာမဘုံ၌ အကြောင်း ၄-မျိုးကြောင့် ဖြစ်သော ရူပကလာပ ဖြစ်စဉ်သည် မြစ်ရေစီးပမာ အသက်ထက်ဆုံး စဉ်ဆက်မပြတ် တလစပ်ဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

နောက်ဆုံးအချိန်

လူ့ဘဝ နောက်ဆုံးအချိန်ရောက်သည့်အခါ စုတိစိတ်မှ နောက်ပြန်ရေတွက်လျှင် ၁၇-ခုမြောက်စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှာ ကမ္မဇရုပ် အသစ် နောက်ဆုံးဖြစ်၏။ ဌီခဏမှစ၍ အသစ်မဖြစ်၊ ဖြစ်ပြီး ကမ္မဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏမှာ စုတိစိတ်နှင့် ပြိုင်တူချုပ်၏။ ကမ္မဇရုပ်ချုပ်သည်နှင့် စိတ္တဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်များလည်း ချုပ်ကြ၏။ ဥတုဇရုပ် ကား ကြွင်းကျန်ရစ်သတည်း။

ရူပါဝစရဘုံ၌ ရုပ်ဖြစ်စဉ်

ရူပါဝစရဘုံမှ ပြဟ္မာတို့၏ သန္တာန်မှာ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ -

(၁) ဇီဝိတနဝက၊ (၂) စက္ခုဒသက၊

(၃) သောတဒသက၊ (၄) ဝတ္ထုဒသက အားဖြင့်

ကမ္မဇကလာပ် ၄-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၁၂-မျိုးဖြစ်၏။

ပဝတ္တိအခါ၌ စိတ္တဇ ကလာပ်နှင့် ဥတုဇကလာပ်များဖြစ်ကြ၏၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ၊ ဣတ္ထိဘာဝ၊ ပုမ္ဘာဝ၊ ရုပ်ကလာပ်များ၊ အာဟာရရုပ် မဖြစ်ကြပေ။ ထို့ကြောင့် ရူပါဝစရဘုံ၌ ရုပ်ပေါင်း ၂၃-မျိုးနှင့် ကလာပ်စည်း (၁၄)ခုသာ ဖြစ်နိုင်၏။

အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ်ဖြစ်စဉ်

အသညသတ်ဘုံသည် ရူပက္ခန္ဓာတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သောဘုံဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ် (၁) စည်း၊ ရုပ် ၉-မျိုးသာဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

ပဝတ္တိအခါ၌မူ သုဒ္ဓဋ္ဌကနှင့် လဟုတာဒေကာဒသက ဟူသောဥတုဇ ကလာပ်၂-စည်းသာရ၏၊ ရုပ်ပေါင်း(၁၇)မျိုးသာ ဖြစ်၏။

နောက်ဆုံးအချိန်

ရူပါဝစရ ပြဟ္မာတို့သန္တာန်မှာ စုတိစိတ်နှင့်ပြိုင်၍ ရုပ်အားလုံးချုပ်၏၊ အသညသတ်ပြဟ္မာတို့မှာ အသိစိတ် ပေါ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုပ်အားလုံးချုပ်၏။

ရူပကဏ္ဍ (ရုပ်ကို ရှင်းပြခန်း) ပြီး၏။

http://www.dhammadownload.com

၂-စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ

(၁) စိတ္တဝိဘာဂ (စိတ်ကိုခွဲခြားခြင်း)

စိတ္တအဓိပ္ပါယ်

ပါဠိဘာသာ "စိတ္တ" ကိုမြန်မာဘာသာအားဖြင့် "စိတ်" ဟုခေါ်၏။ အာရုံကို ဖမ်းယူတတ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။ စိတ်သည် မည်သည့်အခါမှ အာရုံနှင့်ကင်း၍မဖြစ်၊ အာရုံနှင့် ဆုံစည်းမှ စိတ်ဖြစ်နိုင်၏။

စိတ်အမျိုးမျိုး

စိတ်မှန်သမျှ အာရုံကိုသိခြင်း သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် တူကြ၏။ သို့သော်စိတ်ကိုရှုဒေါင့်အမျိုးမျိုးမှကြည့်၍ အမျိုးမျိုး ခွဲနိုင်၏။

နှစ်မျိုးခွဲပုံ

(၁) လောကိယ (လောက၌ဖြစ်သောစိတ်)

လောကုတ္တရ (လောကမှလွတ်မြောက်သောစိတ်)

ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် လောကိယစိတ် (၈၁) မျိုး၊ လောကုတ္တရစိတ် (၈) မျိုး (အကျယ် ၄၀)၊ ၂-ရပ်ပေါင်းသော် အကျဉ်း (၈၉)၊ အကျယ် (၁၂၁) ဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

(၂) သဟေတုက (ဟိတ်နှင်ယှဉ်သောစိတ်)
အဟေတုက (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သောစိတ်)
ဟူ၍၂ - မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် သဟေတုကစိတ် (၇၁) ၊ အဟေတုကစိတ် (၁၈)၊ ၂-ရပ်ပေါင်းသော် စိတ်ပေါင်း (၈၉) ဖြစ်၏။

သုံးမျိုးခွဲပုံ

(၁) ကုသလ (ကုသိုလ်စိတ်)
အကုသလ (အကုသိုလ်စိတ်)
အဗျာကတစိတ် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှတပါးသော စိတ်) ဟူ၍ ၃ - မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ကုသလစိတ် (၂၁)၊ အကုသလစိတ် (၁၂)၊ အဗျာကတစိတ် (၅၆)၊ သုံးမျိုးပေါင်းလတ်သော် စိတ် (၈၉)မျိုး ဖြစ်၏။

လေးမျိုးခွဲပုံ

(၁) ဘုံအားဖြင့် ခွဲခြားမှု (ဘူမိဘေဒ)

(၁) ကာမာဝစရ (ကာမဘုံ၌အဖြစ်များသောစိတ်)
(၂) ရူပါဝစရ (ရူပဘုံ၌အဖြစ်များသောစိတ်)
(၃) အရူပါဝစရ (အရူပဘုံ၌အဖြစ်များသောစိတ်)
(၄) လောကုတ္တရ (လောကမှလွတ်မြောက်သော စိတ်)ဟူ၍ ၄ - မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ကာမာဝစရ စိတ် သည်(၅၄)၊ ရူပါဝစရစိတ်(၁၅)၊

http://www.dhammadownload.com

အရူပါဝစရစိတ်(၁၂)၊ လောကုတ္တရာစိတ်(၈)၊ အားလုံးပေါင်းသော် စိတ် (၈၉) ဖြစ်၏။

(၂) မျိုးဇာတ်အားဖြင့်ခွဲခြားမှု (ဇာတိဘေဒ)

(၁) ကုသလ (ကုသိုလ်စိတ်)

(၂) အကုသလ (အကုသိုလ်စိတ်)

(၃) ဝိပါက (ဝိပါက်စိတ်)

(၄) ကြိယ (ကြိယာစိတ်) ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ကုသိုလ်စိတ်(၂၁)၊ အကုသိုလ် စိတ်(၁၂)၊ ဝိပါက်စိတ်(၃၆)၊ ကြိယာစိတ်(၂၀)၊ အားလုံးပေါင်းသော် စိတ် (၈၉) ဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

ဘုံအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ အခြေခံဇယား

	အကုသလ - ၁၂	လောဘမူလ - ၈ ဒေါသမူလ - ၂ မောဟမူလ - ၂
ကာမာဝစရ - ၅၄	အဟေတုက - ၁၈	အကုသလဝိပါက - ၇ ကုသလဝိပါက - ၈ ကြိယ - ၃
	ကာမသောဘန - ၂၄	ကုသလ - ၈ ဝိပါက - ၈ ကြိယ - ၈
ရူပါဝစရ - ၁၅		ကုသလ - ၅ ဝိပါက - ၅ ကြိယ - ၅
အရူပါဝစရ - ၁၂		ကုသလ - ၄ ဝိပါက - ၄ ကြိယ - ၄
လောကုတ္တရ - ၈/၄၀		မဂ္ဂ - ၄ / ၂၀ ဖလ - ၄ / ၂၀

http://www.dhammadownload.com

မျိုးဇာတ်အားဖြင့် ခွဲခြားပုံ အခြေခံဇယား

<table>
<tr><td colspan="3" rowspan="4">ကုသလ - ၂၁</td><td>ကာမာဝစရ -၈</td></tr>
<tr><td>ရူပါဝစရ -၅</td></tr>
<tr><td>အရူပါဝစရ -၄</td></tr>
<tr><td>လောကုတ္တရ -၄</td></tr>
<tr><td colspan="3" rowspan="3">အကုသလ - ၁၂</td><td>လောဘမူလ -၈</td></tr>
<tr><td>ဒေါသမူလ -၂</td></tr>
<tr><td>မောဟမူလ -၂</td></tr>
<tr><td rowspan="6">ဝိပါက - ၃၆</td><td colspan="3">အကုသလဝိပါက -၇</td></tr>
<tr><td rowspan="5">ကုသလဝိပါက</td><td colspan="2">အဟေတုက -၈</td></tr>
<tr><td rowspan="4">သဟေတုက—၂၁</td><td>သဟေတုကဝိပါက -၈</td></tr>
<tr><td>ရူပါဝစရဝိပါက -၅</td></tr>
<tr><td>အရူပါဝစရဝိပါက -၄</td></tr>
<tr><td>လောကုတ္တရဝိပါက -၄</td></tr>
<tr><td rowspan="4">ကြိယာ - ၂၀</td><td colspan="3">အဟေတုက ကြိယာ -၃</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="3">သဟေတုကကြိယာ—၁၇</td><td>မဟာကြိယာ -၈</td></tr>
<tr><td>ရူပကြိယာ -၅</td></tr>
<tr><td>အရူပကြိယာ -၄</td></tr>
</table>

http://www.dhammadownload.com

စိတ်ကို အသေးစိတ်ရေတွက်ပုံ

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ခု

ဝေဒနာ -၂	ယောဂ -၂	သင်္ခါရ -၂
သောမနဿသဟဂုတ	ဉာဏသမ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
	ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
ဥပေက္ခာသဟဂုတ	ဉာဏသမ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
	ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက

မှတ်ချက်။ ။မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ခု၊ မဟာကြိယာစိတ် ၈-ခု၊ ရေတွက်ပုံ တူ၏။

http://www.dhammadownload.com

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ခု

လောဘမူလစိတ် ၈-ခု

ဝေဒနာ-၂	ယောဂ-၂	သင်္ခါရ-၂
သောမနဿသဟဂတ	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
	ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
ဥပေက္ခာသဟဂတ	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက
	ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက

ဒေါသမူလစိတ် ၂-ခု

ဝေဒနာ-၁	ယောဂ-၁	သင်္ခါရ-၂
ဒေါမနဿသဟဂတ	ပဋိဃသမ္ပယုတ္တ	အသင်္ခါရိက
		သသင်္ခါရိက

http://www.dhammadownload.com

မောဟမူလစိတ် ၂-ခု

ဝေဒနာ -၁	ယောဂ -၂
ဥပေက္ခာသဟဂုတ	ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တ ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ္တ

ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ခု

အကုသလဝိပါက ၇-ခု

ဝေဒနာ -၂	နိဿယ -၅	ကိစ္စ -၂
ဥပေက္ခာသဟဂုတ	စက္ခုဝိညာဏ သောတဝိညာဏ ဃာနဝိညာဏ ဇိဝှါဝိညာဏ	
ဒုက္ခသဟဂုတ	ကာယဝိညာဏ	
ဥပေက္ခာသဟဂုတ		သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ

http://www.dhammadownload.com

အဟေတုကကုသလဝိပါက ၈-ခု

ဝေဒနာ -၃	နိဿယ -၅	ကိစ္စ -၂
ဥပေက္ခာသဟဂုတ	စက္ခုဝိညာဏ သောတဝိညာဏ ဃာနဝိညာဏ ဇိဝှါဝိညာဏ	
သုခသဟဂုတ	ကာယဝိညာဏ	
ဥပေက္ခာသဟဂုတ		သမ္ပဋိစ္ဆန
သောမနဿသဟဂုတ		သန္တီရဏ
ဥပေက္ခာသဟဂုတ		သန္တီရဏ

သဟေတုကကာမာဝစရကုသလဝိပါက ၈-ခု

ရူပါဝစရဝိပါက ၅-ခု

အရူပါဝစရဝိပါက ၄-ခု

လောကုတ္တရဝိပါက ၄-ခု (ဖိုလ်စိတ် ၄-ခု ဟုလည်းခေါ်၏)

ပေါင်း ဝိပါကစိတ် ၃၆-ခု

http://www.dhammadownload.com

ကြိယစိတ် - ၂၀

အဟေတုကကြိယ ၃-ခု

ဝေဒနာ - ၂	ကိစ္စ - ၂
ဥပေက္ခာသဟဂတ	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန
	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန
သောမနဿသဟဂတ	ဟသိတုပ္ပါဒ

သဟေတုက ကာမာဝစရကြိယ ၈-ခု

ရူပါဝစရကြိယ ၅-ခု

အရူပါဝစရကြိယ ၄-ခု

ပေါင်းကြိယာစိတ် - ၂၀

ဝေဒနာအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ခွဲခြားခြင်း

(၁)

(၁)	သုခသဟဂုတ်စိတ်	၆၃
(၂)	ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	၃

http://www.dhammadownload.com

(၃) အဒုက္ခမသုခသဟဂုတ်စိတ် ၅၅

ပေါင်း ၁၂၁

(၂)

(၁) သုခသဟဂုတ်စိတ် ၁

(၂) ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁

(၃) သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၆၂

(၄) ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၂

(၅) ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅

ပေါင်း ၁၂၁

အသေးစိတ် ရေတွက်ခြင်း

၁။ သုခသဟဂုတ် (၁) = သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၁

၂။ ဒုက္ခသဟဂုတ် (၁) = ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၁

၃။ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်(၆၂)

= လောဘမူသောမနဿ ၄

= အဟေတုကသောမနဿ ၂

= ကာမာဝစရသောဘနစိတ်မှသောမနဿ ၁၂

= ရူပါဝစရသောမနဿ ၁၂

= လောကုတ္တရာသောမနဿ ၃၂

ပေါင်း ၆၂

၄။ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ် (၂) = ဒေါသမူလစိတ် ၂

http://www.dhammadownload.com

၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် (၅၅)

=	အကုသိုလ်စိတ်ဥပေက္ခာ	၆
=	အဟေတုကဥပေက္ခာ	၁၄
=	ကာမာဝစရသောဘနဥပေက္ခာ	၁၂
=	ရူပါဝစရဥပေက္ခာ	၃
=	အရူပါဝစရဥပေက္ခာ	၁၂
=	လောကုတ္တရာဥပေက္ခာ	၈
	ပေါင်း	၅၅

မှတ်ချက်။ ။ဝေဒနာ ၃ - မျိုး ခွဲရာ၌ သုခသဟဂုတ်စိတ် (၆၃) ကို သုခ, သောမနဿ, နှစ်မျိုးပေါင်း၍ ရေတွက်ပါ။ ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် (၃) ခုကို ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ နှစ်မျိုး ပေါင်း၍ ရေတွက်ပါ။

ဟေတုအားဖြင့် စိတ်တို့ကိုခွဲခြားခြင်း

(၁) အဟေတုကစိတ် ၁၈ } ၈၉
(၂) သဟေတုကစိတ် ၇၁

(က) ဧကဟေတုကစိတ် ၂
(ခ) ဒွိဟေတုကစိတ် ၂၂ } ၇၁
(ဂ) တိဟေတုကစိတ် ၄၇

http://www.dhammadownload.com

(၅)	ဧကဂ္ဂတာ	(စိတ်ကို အာရုံတစ်ခု တည်ရှိစေခြင်း)
(၆)	ဇီဝိတိန္ဒြိယ	(ရုပ်သန့်အောင်စောင့်ရှောက်မှု၌ ကြီးစိုးခြင်း)
(၇)	မနသိကာရ	(စိတ်ကိုအာရုံသို့ ဦးလှည့်ပေးခြင်း)

(၂) ပကိဏ္ဏက စေတသိက် ၆ - မျိုး

(အကောင်းအဆိုး ရောထွေးယှက်တင် မျိုးစုံယှဉ်သောစေတသိက်)

(၈)	ဝိတက္က	(စိတ်ကူး)
(၉)	ဝိစာရ	(ကြံစည်)
(၁၀)	အဓိမောက္ခ	(အာရုံ၌မြုပ်ဝင်ဆုံးဖြတ်)
(၁၁)	ဝီရိယ	(တက်ကြွလုပ်ဆောင်)
(၁၂)	ပီတိ	(နှစ်ခြိုက် - ရွှင်လန်း)
(၁၃)	ဆန္ဒ	(ပြုလိုခြင်း၊ ဖြစ်လိုခြင်း)

(၃) အကုသလစေတသိက် ၁၄ - မျိုး

(၁၄)	မောဟ	(တွေဝေခြင်း)
(၁၅)	အဟိရိက	(အရှက်မဲ့ခြင်း)
(၁၆)	အနောတ္တပ္ပ	(မကြောက်လန့်ခြင်း)
(၁၇)	ဥဒ္ဓစ္စ	(ပျံ့လွင့်ခြင်း)
(၁၈)	လောဘ	(လိုခြင်တပ်မက်ခြင်း)
(၁၉)	ဒိဋ္ဌိ	(အမြင်မှားခြင်း)
(၂၀)	မာန	(အထင်ကြီးခြင်း၊ ဘဝင်မြင့်ခြင်း)

http://www.dhammadownload.com

(၂၁) ဒေါသ (စိတ်ဆိုးခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း)
(၂၂) ဣဿာ (မနာလိုခြင်း)
(၂၃) မစ္ဆရိယ (ဝန်တိုခြင်း)
(၂၄) ကုက္ကုစ္စ (နောင်တပူပန်ခြင်း)
(၂၅) ထိန (စိတ်ဆုတ်နစ်ခြင်း)
(၂၆) မိဒ္ဓ (ကာယယိမ်းယိုင်ခြင်း)
(၂၇) ဝိစိကိစ္ဆာ (ယုံမှားခြင်း)

(၄) သောဘနသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-မျိုး

(သောဘနစိတ်အားလုံးနှင့်ဆိုင်သောစေတသိက်)

(၂၈) သဒ္ဓါ (ယုံကြည်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း)
(၂၉) သတိ (အာရုံစိုက်ခြင်း၊ အမှတ်ရခြင်း)
(၃၀) ဟိရိ (မကောင်းမှုကိုရှက်ခြင်း)
(၃၁) ဩတ္တပ္ပ (မကောင်းမှုကိုကြောက်ခြင်း)
(၃၂) အလောဘ (လောဘကိုဖယ်ရှားခြင်း)
(၃၃) အဒေါသ (ဒေါသကိုဖယ်ရှားခြင်း)
(၃၄) တတြမဇ္ဈတ္တတာ (အလယ်အလတ်တည့်မတ်ခြင်း)
(၃၅) ကာယပဿဒ္ဓိ (ကာယ၏ငြိမ်းအေးခြင်း)
(၃၆) စိတ္တပဿဒ္ဓိ (စိတ်၏ငြိမ်းအေးခြင်း)
(၃၇) ကာယလဟုတာ (ကာယ၏ပေါ့ပါးခြင်း)
(၃၈) စိတ္တလဟုတာ (စိတ်၏ပေါ့ပါးခြင်း)
(၃၉) ကာယမုဒုတာ (ကာယ၏နူးညံ့ခြင်း)

http://www.dhammadownload.com

(၄၀) စိတ္တမုဒုတာ (စိတ်၏နူးညံ့ခြင်း)
(၄၁) ကာယကမ္မညတာ(ကာယ၏စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း)
(၄၂) စိတ္တကမ္မညတာ (စိတ်၏စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း)
(၄၃) ကာယပါဂုညတာ (ကာယ၏ကျွန်းမာခြင်း)
(၄၄) စိတ္တပါဂုညတာ (စိတ်၏ကျွန်းမာခြင်း)
(၄၅) ကာယုဇုကတာ (ကာယ၏ဖြောင့်မတ်ခြင်း)
(၄၆) စိတ္တုဇုကတာ (စိတ်၏ဖြောင့်မတ်ခြင်း)

(၅) ဝိရတီစေတသိက် ၃ - မျိုး

(၄၇) သမ္မာဝါစာ (မှန်ကန်စွာပြောဆိုခြင်း)
(၄၈) သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ခြင်း)
(၄၉) သမ္မာအာဇီဝ (မှန်ကန်စွာအသက်မွေးခြင်း)

(၆) အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂ - မျိုး

(၅၀) ကရုဏာ (ဒုက္ခရောက်သူကိုကြင်နာသနားခြင်း)
(၅၁) မုဒိတာ (ကြီးပွါးချမ်းသာသူကိုဝမ်းသာခြင်း)

(၇) ပညာစေတသိက် ၁ - မျိုး

(၅၂) ပညိန္ဒြေ (သိမှုကိစ္စ၌ကြီးစိုးခြင်း)

စိတ် စေတသိက် ပေါင်းစပ်၍ဖြစ်ခြင်း

စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့သည် မတူညီသော သဘာဝနှင့် ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရှိကြ၏။ သို့သော် အာရုံတစ်ခုခုအတွက် စိတ် စေတသိက်တို့

http://www.dhammadownload.com

တစ်ခုတည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြ၏။ စိတ်တစ်ခုလျှင် အနည်းဆုံး စေတသိက် ၇ - ခု၊ အများဆုံး ၃၈ - ခု တို့ ပူးပေါင်းလျက်ရှိ၏။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းကြရာ၌ သမ္ပယောဂ လက္ခဏာ ၄ - မျိုးနှင့် အညီဖြစ်၏။

(၁) မှီရာဝတ္ထုတစ်မျိုးတည်းကိုမှီခြင်း

(၂) အာရုံတစ်မျိုးတည်းကိုဦးတည်ခြင်း

(၃) တပြိုင်နက်ဖြစ်ခြင်း

(၄) တပြိုင်နက်ချုပ်ငြိမ်းခြင်း

ဤသို့ ပူးပေါင်း၍ အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုမှု အစွမ်းသတ္တိကို "သမ္ပယုတ္တ ပစ္စယော" ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

သမ္ပယောဂနည်း ၁၆ - နည်း

စေတသိက်တစ်ခုလျှင် စိတ်ပေါင်းမည်မျှနှင့်အတူ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သည်ကို ရှင်းပြသောနည်းကို "သမ္ပယောဂနည်း" ဟုခေါ်၏။ သမ္ပယောဂနည်းသည် ၁၆ - မျိုးရှိ၏။

	စေတသိက်အမည်	စိတ်အရေအတွက်
(၁)	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ (၇)	၈၉
(၂)	ဝိတက္က	၅၅
(၃)	ဝိစာရ	၆၆
(၄)	အဓိမောက္ခ	၇၈
(၅)	ဝီရိယ	၇၃
(၆)	ပီတိ	၅၁

http://www.dhammadownload.com

(၇)	ဆန္ဒ	၆၉
(၈)	သဗ္ဗကုသလသာဓာရဏ	၁၂
(၉)	လောဘ	၈
	ဒိဋ္ဌိ.မာန	၄
(၁၀)	ဒေါသ.ဣဿာ.မစ္ဆရိယ.ကုက္ကုစ္စ	၂
(၁၁)	ထိန.မိဒ္ဓ	၅
(၁၂)	ဝိစိကိစ္ဆာ	၁
(၁၃)	သောဘနသာဓာရဏ (၁၉)	၅၉
(၁၄)	ဝိရတိစေတသိက် (၃)	၁၆
(၁၅)	အပ္ပမညာစေတသိက် (၂)	၂၈
(၁၆)	ပညိန္ဒြေ	၄၇

စေတသိက်နှင့်ယှဉ်သည့် စိတ်ကိန်းဂဏန်းများရေတွက်ပုံ

(၁) စိတ် (၈၉) ရေတွက်ပုံ သိသာပြီ။

(၂) ဝိတက္ကနှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၅၅-ခုမှာ-
ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်မှတပါးကာမာဝစရစိတ်၄၄၊ ပဌမဈာန်စိတ်၁၁၊ ပေါင်း၅၅၊ (ကျန်စိတ် ၆၆ မျိုးနှင့်မယှဉ်)

(၃) ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၆၆-ခုမှာ-
ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သောစိတ် (၅၅)၊ ဒုတိယဈာန်စိတ် (၁၁)၊ ပေါင်း (၆၆)၊ (ကျန်စိတ် ၅၅ မျိုးနှင့်မယှဉ်)

(၄) အဓိမောက္ခနှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၇၈-ခုမှာ-
စိတ် (၈၉)-ခုမှ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်နှင့် ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်

http://www.dhammadownload.com

လောဘမူသသင်္ခါရိကစိတ် ၄၊ ဒေါသမူသသင်္ခါရိကစိတ် ၁ - ခု၊ ပေါင်း ၅ - ခုဖြစ်၏။

(၁၂) ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၁ - ခုမှာ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ် ၁ - ခု ဖြစ်၏။

(၁၃) သောဘနသာဓာရဏ ၁၉ - ခုနှင့် ယှဉ်သော စိတ်၅၉ - ခုမှာ - သောဘနစိတ် ၅၉ - ခု ဖြစ်သည်။

(၁၄) ဝိရတိစေတသိက် ၃ - ခုနှ ယှဉ်သော စိတ် ၁၆ - ခုမှာ - မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈ - ခု၊ လောကုတ္တရာစိတ် ၈ - ခု၊ ပေါင်း ၁၆ - ခု ဖြစ်သည်။

(၁၅) အပ္ပမညာစေတသိက် ၂ - ခုနှင့် ယှဉ်သော စိတ် ၂၈ - ခုမှာ - မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈ - ခု၊ မဟာကြိယာစိတ် ၈ - ခု၊ ပဌမဈာန်စိတ် ၃ - ခု၊ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃ - ခု၊ တတိယဈာန်စိတ် ၃ - ခု၊ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃ - ခု၊ ပေါင်း ၂၈ - ခု ဖြစ်၏။

(၁၆) ပညိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၄၇ - ခုမှာ - ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၁၂ - ခု၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇ - ခု၊ လောကုတ္တရစိတ် ၈ - ခု၊ ပေါင်း ၄၇ - ခု ဖြစ်၏။

သမ္ပယောဂနည်း မှတ်ချက်များ

(၁) ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ ဤစေတသိက် ၃ - ခုနှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့ကို ရေတွက်ရာ၌ စိတ်အကျယ် ၁၂၁ - ခုနှင့် ရေတွက်၏။ အဆိုပါ စေတသိက် ၃ - ခုတို့သည် ဈာန်အင်္ဂါတွင် ပါဝင်ကြ၏။ ကျန်စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်သောစိတ်တို့ကိုကား စိတ်အကျဉ်း

http://www.dhammadownload.com

၈၉ - ခုနှင့်သာ ရေတွက်၏။

(၂) မာန. ထိန. မိဒ္ဓ. ဣဿာ. မစ္ဆရိယ. ကုက္ကုစ္စ ပေါင်း အကုသိုလ်စေတသိက် ၆ - ခု၊ ဝိရတိစေတသိက် ၃ - ခု၊ ကရုဏာ. မုဒိတာ. အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂ - ခု၊ စုစုပေါင်း ဤစေတသိက် ၁၁ - ခုတို့သည် ဆိုင်ရာစိတ်များနှင့် အမြဲမယှဉ်သောကြောင့် "အနိယတယောဂီ" အမည်ရကြ၏။ ကျန်စေတသိက် ၄၁ - ခုတို့သည် ဆိုင်ရာစိတ်များနှင့် အမြဲယှဉ်သောကြောင့် "နိယတ ယောဂီ" မည်၏။

(၃) ဣဿာ. မစ္ဆရိယ. ကုက္ကုစ္စ ဤစေတသိက် ၃ - ခုတို့သည် ဒေါသမူစိတ်နှင့် ယှဉ်ကြသော်လည်း အာရုံမတူသောကြောင့် တပြိုင်တည်း မယှဉ်၊ သီးခြားစီသာ ယှဉ်ကြ၏ (နာနာ)။ ရံခါသာ ယှဉ်ကြ၏ (ကဒါစိ)။

(၄) မာနသည်ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်၄ - ခုနှင့်ယှဉ်သော်လည်းရံခါသာ ယှဉ်၏(ကဒါစိ)။အဆိုပါစိတ်က သသင်္ခါရိကဖြစ်မှုထိန မိဒ္ဓနှင့်ရံခါ အတူတကွဖြစ်၏(ကဒါစိ + သဟ)။အသင်္ခါရိကဖြစ်မှုထိန မိဒ္ဓနှင့် ရံခါတခြားစီဖြစ်၏(ကဒါစိ + နာနာ)။

(၅) ထိန မိဒ္ဓ ဤစေတသိက် ၂ - ခုသည် အမြဲအတူတကွ ယှဉ်သည်။

သင်္ဂဟနည်း ၃၃ - နည်း

စိတ် ၁ - ခုလျှင် စေတသိက်ပေါင်း မည်မျှ ယှဉ်တွဲ ပါဝင် ကြောင်း ရှင်းပြသောနည်းကို "သင်္ဂဟနည်း"ဟု ခေါ်၏။ သင်္ဂဟနည်း သည် ၃၃ - မျိုး ရှိ၏။

http://www.dhammadownload.com

(၁)	အကုသလသင်္ဂဟနည်း	(၇)
(၂)	အဟေတုကသင်္ဂဟနည်း	(၄)
(၃)	ကာမာဝစရသောဘနသင်္ဂဟနည်း	(၁၂)
(၄)	မဟဂ္ဂတသင်္ဂဟနည်း	(၅)
(၅)	လောကုတ္တရသင်္ဂဟနည်း	(၅)
	စုစုပေါင်း	(၃၃)

အကုသလသင်္ဂဟနည်း - ၇

အကုသလစိတ် (၁၂)		စေတသိက်
၁	ပဌမ ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်(၂)	၁၉
၂	တတိယ စတုတ္ထ အသင်္ခါရိကစိတ်(၂)	၁၈
၃	ပဉ္စမ အသင်္ခါရိကစိတ်(၁)	၂၀
၄	ပဌမ ဒုတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်(၂)	၂၁
၅	တတိယ စတုတ္ထ သသင်္ခါရိကစိတ်(၂)	၂၀
၆	ပဉ္စမ သသင်္ခါရိကစိတ်(၁)	၂၂
၇	ပဌမ ဒုတိယ မောဟမူလစိတ်(၂)	၁၅

http://www.dhammadownload.com

(က) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ - ခုမှာ စေတသိက်ပေါင်း ၂၇ - ခု ဖြစ်နိုင်၏။ အညသမာနစေတသိက် ၁၃ - ခု (သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ - ၇၊ ပကိဏ္ဏက - ၆) အကုသလစေတသိက် ၁၄ - ခု၊ စုစုပေါင်း ၂၇ - ခု။

(ခ) လောဘမူစိတ် ၈ - ခုနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်နိုင်သော စေတသိက်မှာ ၂၂ - ခု ရှိ၏၊ အညသမာန - ၁၃၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏ - ၄၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မာန၊ ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ စုစုပေါင်း ၂၂ - ခု။

(ဂ) ဒေါသမူစိတ် ၂ - ခုနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်နိုင်သော စေတသိက်မှာ ၂၂ - ခု ရှိ၏၊ ပီတိမှတပါး အညသမာန - ၁၂၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏ - ၄၊ ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ စုစုပေါင်း ၂၂ - ခု။

(ဃ) မောဟမူစိတ် ၂ - ခုနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်နိုင်သော စေတသိက်မှာ ၁၆ - ခုရှိ၏၊ ဆန္ဒ ပီတိမှတပါး အညသမာန - ၁၁၊ သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏ - ၄၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ စုစုပေါင်း ၁၆ - ခု။

အကုသလသင်္ဂဟနည်း ဇယားအရ
စေတသိက်များကိုရေတွက်ခြင်း

(၁) ပဌမ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁ - ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၉ - ခုမှာ -

အညသမာန - ၁၃၊ သဗ္ဗကုသလသာဓာရဏ - ၄၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ ပေါင်း ၁၉ - ခု။

ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁ - ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၉ - ခုမှာ - ဒိဋ္ဌိအစား မာနထည့်၊ ပေါင်း ၁၉ - ခု။

(၂) တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁ - ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော

http://www.dhammadownload.com

စေတသိက် ၁၈-ခုမှာ- ပီတိမှတပါး အညသမာန-၁၂၊ သဗ္ဗာကုသလ-၄၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ ပေါင်း ၁၈-ခု။
စတုတ္ထ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက်၁၈-ခုမှာ- ဖေါ်ပြပါ၁၈-မှဒိဋ္ဌိအစားမာနထည့်၊ပေါင်း ၁၈-ခု။

(၃) ပဉ္စမ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု (ဒေါသမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၂၀-မှာ- ပီတိမှတပါး အညသမာန-၁၂၊ သဗ္ဗာကုသလ-၄၊ ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ပေါင်း ၂၀-ခု။

(၄) ပဌမ ဒုတိယ သသင်္ခါရိကစိတ် ၂-ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၂၁-ကို နံပါတ် ၁-ပါ ၁၉-ခု၌ ထိန၊ မိဒ္ဓ ၂-ခု ထည့်ပေါင်းသော် ၂၁-ခုဖြစ်၏။

(၅) တတိယ စတုတ္ထ သသင်္ခါရိကစိတ် ၂-ခု (လောဘမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၂၂-ကို နံပါတ် ၂-ပါ ၁၈-ခု၌ ထိန၊ မိဒ္ဓ ၂-ခု ထည့်ပေါင်းသော် ၂၀-ခုဖြစ်၏။

(၆) ပဉ္စမ သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု (ဒေါသမူ)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၂၂-ကို နံပါတ် ၃-ပါ၊ ၂၀-၌ ထိန၊ မိဒ္ဓ ၂-ခု ထည့်ပေါင်းသော် ၂၂-ခုဖြစ်၏။

(၇) ပဌမ မောဟမူလ (ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်) စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၅-ခုမှာ- ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ အဓိမောက္ခမှ တပါး အညသမာန-၁၀၊ သဗ္ဗာကုသလ-၄၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ပေါင်း ၁၅-ခု။
ဒုတိယ မောဟမူလ (ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်) စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော

http://www.dhammadownload.com

စေတသိက် ၁၅ - ခုမှာ - ဆန္ဒ ပီတိမှတပါး အညသမာန - ၁၁၊ သဗ္ဗာကုသလ - ၄၊ ပေါင်း ၁၅ - ခု ဖြစ်၏။

အဟေတုကသင်္ဂဟနည်း - ၄

အဟေတုကစိတ် (၁၈)		စေတသိက်
၁	ဟသိတုပ္ပါဒစိတ် (၁)	၁၂
၂	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန (ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန) (၁) သောမနဿသန္တီရဏ (၁)	၁၁
၃	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန (၁) သမ္ပဋိစ္ဆန (၂) ဥပေက္ခာသန္တီရဏ (၂)	၁၀
၄	ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)	၇

ဇယားအရ စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ခြင်း

(၁) ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၂ - ခုမှာ - ဆန္ဒမှတပါး အညသမာန ၁၂ - ခု ဖြစ်၏။

(၂) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန (ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန) နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၂ - ခုမှာ - ဆန္ဒ ပီတိမှတပါး အညသမာန ၁၁ - ခု ဖြစ်၏။ သောမနဿသန္တီရဏစိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၁ -

http://www.dhammadownload.com

ခုမှာ - ဆန္ဒ ဝီရိယမှတပါး အညသမာန ၁၁ - ခု ဖြစ်၏။

(၃) ပဋ္ဌဒွါရာဝဇ္ဇန၊ သမ္ပဋိစ္ဆန၊ ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၁၀ - ခုမှာ - ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ ဝီရိယမှတပါး အညသမာန ၁၀ - ဖြစ်၏။

(၄) ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ - နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၇ - ခုမှာ - သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇ - ခုဖြစ်၏။

ကာမာဝစရသောဘန သင်္ဂဟနည်း - ၁၂

မဟာကုသလ သင်္ဂဟနည်း - ၄

မဟာကုသလစိတ် (၈)		စေတသိက်
၁	ပဌမတစ်စုံ (သောမနဿဉာဏသမ္ပယုတ်)	၃၈
၂	ဒုတိယတစ်စုံ (သောမနဿဉာဏဝိပ္ပယုတ်)	၃၇
၃	တတိယတစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏသမ္ပယုတ်)	၃၇
၄	စတုတ္ထတစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏဝိပ္ပယုတ်)	၃၆

ဇယားအရ စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ခြင်း

(၁) မဟာကုသလ ပဌမတစ်စုံ (သောမနဿဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၂ - ခု)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၃၈ - ခုမှာ -

http://www.dhammadownload.com

အညသမာန် - ၁၃၊ သောဘနစေတသိက် - ၂၅၊ စုစုပေါင်း ၃၈ - ခု ဖြစ်၏။

(၂) မဟာကုသလ ဒုတိယတစ်စုံ (သောမနဿညာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၂ - ခု)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၃၇ - ခုမှာ အညသမာန် - ၁၃၊ ပညိန္ဒြေမှ တစ်ပါး သောဘနစေတသိက် - ၂၄၊ စုစုပေါင်း ၃၇ - ခု ဖြစ်၏။

(၃) မဟာကုသလ တတိယတစ်စုံ (ဥပေက္ခာညာဏသမ္ပယုတ် ၂ - ခု) နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၃၇ - ခုမှာ ပီတိမှတစ်ပါး အညသမာန် - ၁၂၊ သောဘနစေတသိက် - ၂၅၊ စုစုပေါင်း ၃၇ - ခု ဖြစ်၏။

(၄) မဟာကုသလ စတုတ္ထတစ်စုံ (ဥပေက္ခာညာဏဝိပ္ပယုတ် ၂ - ခု)နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက် ၃၆ - ခုမှာ ပီတိမှတစ်ပါး အညသမာန် - ၁၂၊ ပညိန္ဒြေမှ တစ်ပါး သောဘနစေတသိက် - ၂၄၊ စုစုပေါင်း ၃၆ - ခု ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဥပေက္ခာဖြစ်လျှင် ပီတိမဖြစ်၊ သောမနဿ ဖြစ်မှ ပီတိ ဖြစ်၏။
ညာဏဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်လျှင် ပညိန္ဒြေမဖြစ်၊ ညာဏသမ္ပယုတ် ဖြစ်မှ ပညိန္ဒြေဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

မဟာကြိယ သင်္ဂဟနည်း - ၄

မဟာကြိယစိတ် (၈)		စေတသိက်
၁	ပဌမ တစ်စုံ (သောမနဿဉာဏသမ္ပယုတ် ၂)	၃၅
၂	ဒုတိယ တစ်စုံ (သောမနဿဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂)	၃၄
၃	တတိယ တစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏသမ္ပယုတ် ၂)	၃၄
၄	စတုတ္ထ တစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂)	၃၃

ဇယားအရ စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ခြင်း

မဟာကြိယစိတ် ၈ - ခုလုံး၌ ဝိရတိမဖြစ်နိုင်၍ ဝိရတိ ၃ - ခု လျှော့ပြီး မဟာကုသလစိတ်၌စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်သလို တွက်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

မဟာဝိပါက သင်္ဂဟနည်း – ၄

	မဟာဝိပါကစိတ်(၈)	စေတသိက်
၁	ပဌမ တစ်စုံ (သောမနဿဉာဏသမ္ပယုတ် ၂)	၃၃
၂	ဒုတိယ တစ်စုံ (သောမနဿဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂)	၃၂
၃	တတိယ တစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏသမ္ပယုတ် ၂)	၃၂
၄	စတုတ္ထ တစ်စုံ (ဥပေက္ခာဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂)	၃၁

ဇယားအရ စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ခြင်း

မဟာဝိပါကစိတ် ၈ – ခု၌ ဝိရတီ ၃ – ခု၊ အပ္ပမညာ ၂ – ခု၊ ပေါင်း စေတသိက် ၅ – ခု မဖြစ်နိုင်၍ ၎င်းတို့ကို လျှော့ပြီး ဖော်ပြပါနည်းအတိုင်း ပီတိ,ပညာ်မြွေတို့ကို အတိုးအလျှော့လုပ်၍ စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပါ။

လောကုတ္တရာသင်္ဂဟနည်း - ၅

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် (၄၀)		စေတသိက်
၁	ပဌမဈာန်စိတ် (၈)	၃၆
၂	ဒုတိယဈာန်စိတ် (၈)	၃၅
၃	တတိယဈာန်စိတ် (၈)	၃၄
၄	စတုတ္ထဈာန်စိတ် (၈)	၃၃
၅	ပဉ္စမဈာန်စိတ် (၈)	၃၃

စေတသိက်ရေတွက်ပုံ

လောကုတ္တရာစိတ်၌ဖြစ်သော စေတသိက်များကို ရေတွက်ရာ၌ အညသမာန - ၁၃၊ သောဘနသာဓာရဏ စေတသိက် - ၁၉၊ ဝိရတိ - ၃၊ ပညိန္ဒြေ - ၁၊ စုစုပေါင်း ၃၆ - ခုကို အခြေခံထား၍ ဒုတိယဈာန်၌ ဝိတက်လျှော့၊ တတိယဈာန်၌ ဝိတက် ဝိစာရ ၂ - ခုလျှော့၊ စတုတ္ထဈာန်၌ ဝိတက်.ဝိစာရ.ပီတိ ၃ - ခုလျှော့၊ ပဉ္စမဈာန်၌ သုခအစား ဥပေက္ခာ ထည့်၍ ရေတွက်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

မဟဂ္ဂုတသင်္ဂဟနည်း - ၅

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် (၂၇)		စေတသိက်
၁	ပဌမဈာန်စိတ် (၃)	၃၅
၂	ဒုတိယဈာန်စိတ် (၃)	၃၄
၃	တတိယဈာန်စိတ် (၃)	၃၃
၄	စတုတ္ထဈာန်စိတ် (၃)	၃၂
၅	ပဥ္စမဈာန်စိတ် (ရူပ၊ အရူပ) ၁၅	၃၀

စေတသိက် ရေတွက်ပုံ

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ဖြစ်သော စေတသိက်များကို ရေတွက်ရာ၌ အညသမာန - ၁၃၊ ဝိရတိ ၃ - ခုမှတပါး သောဘန စေတသိက် - ၂၂၊ စုစုပေါင်း ၃၅ - ခုကို အခြေခံထား၍ ဒုတိယဈာန်၌ ဝိတက်လျော့၊ တတိယဈာန်၌ ဝိတက် ဝိစာရ ၂ - ခုလျော့၊ စတုတ္ထဈာန်၌ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ ၃ - ခုလျော့၊ ပဥ္စမဈာန်၌ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ အပ္ပမညာ ၅ - ခုလျော့၍ ရေတွက်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

ဝိသေသက စေတသိက် ၁၀ - မျိုး

ဝိသေသက ဆိုသည်မှာ အချို့စေတသိက်များသည် စိတ်အချို့၌ဖြစ်ပြီး စိတ်အချို့၌ မဖြစ်ခြင်း အားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုကို ဖြစ်စေကြ၏။ အဆိုပါ စေတသိက်ကို "ဝိသေသက စေတသိက်" ဟု ခေါ်၏။ ဝိသေသက စေတသိက်သည် သောဘနစိတ်များနှင့် ဆက်စပ်၍ ၁၀ - ခု ရှိ၏။ ၁၀ - ခုမှာ -

(၁) ဝိတက္က
(၂) ဝိစာရ
(၃) ပီတိ
(၄) သုခ
(၅) ဝိရတီ ၃ - ခု၊
(၆) အပ္ပမညာ ၂ - ခု၊
(၇) ပညိန္ဒြေ

စုစုပေါင်း ၁၀ - ခု ရှိ၏။

စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ ပြီး၏

http://www.dhammadownload.com

၃ - စိတ္တဝီထိ ကဏ္ဍ

စိတ် - ၈၉၊ စေတသိက် ၅၂ - မျိုးတို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ယှဉ်တွဲလျက် ပေါင်းစပ်ဖြစ်လာကြ၏။ ထိုတွင် စိတ်သည် ဦးဆောင်လျက် ဖြစ်၏။ စိတ်ဖြစ်မှသာ စေတသိက်များ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ စိတ်တသိက်များသည် စိတ်မဖြစ်ဘဲ ဖြစ်နိုင်စွမ်း မရှိကြ။

စိတ် စေတသိက်တို့သည် သဘာဝအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသောကြောင့် အရှိတရား သို့မဟုတ် ပရမတ္ထတရား ဖြစ်၏။ အရှိတရား ပရမတ္ထတရားဖြစ်သောကြောင့် အသိဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်သော သိရသောတရားမျိုး ဖြစ်၏။ သို့သော် အကြောင်းတရားက ထုတ်လုပ်မှသာ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် "အဖြစ်တရား" ဟုလည်း ဆိုရ၏၊ "**ဝိညာဏံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ**" ဟု ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း စိတ်မှန်သမျှ အကြောင်းကို စွဲမှီရမှ ဖြစ်၏၊ အကြောင်းမရှိဘဲ မဖြစ်နိုင်၊ အကြောင်းတရားတွေ စုပေါင်း ထုတ်လုပ်မှသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ စည်သံသည် အလိုအလျောက် မမြည်၊ စည်၊ စည်တီးတံ့ဒုတ်၊ စည်တီးသူ၊ အကြောင်း ၃ - ခု ပေါင်းဆုံမှသာ စည်သံ ထွက်ပေါ်နိုင်၏၊ စိတ်သည် အကြောင်းမရှိဘဲ မဖြစ်၊ စိတ်၏မှီရာ ဝတ္ထု၊ စိတ်ဆွဲကိုင်စရာ အာရုံ၊ ဤ ၂ - ခု ဆုံဆည်းမှသာ စိတ်ဖြစ်နိုင်၏။ သို့ဖြစ်ရာ ဤနေရာ၌ -

(၁) စိတ်၏မှီရာဝတ္ထု၊
(၂) စိတ်၏ဝင်ရာတံခါး၊
(၃) စိတ်ဆွဲကိုင်ရာ အာရုံ၊
(၄) အာရုံနှင့်ဆက်စပ်၍ စိတ်၏လုပ်ဆောင်မှု ကိစ္စများကို မှတ်သားရမည်။

http://www.dhammadownload.com

စိတ်၏ မှီရာဝတ္ထု

စိတ်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် မှီရာဝတ္ထု တစ်ခုခုကိုမှီ၍ ဖြစ်၏၊ စိတ်ဖြစ်ရာ မှီရာဝတ္ထုသည် ၆ - မျိုးရှိ၏။

(၁) စက္ခုဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ မျက်စိအကြည်)

(၂) သောတ ဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ နားအကြည်)

(၃) ဃာန ဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ နှာခေါင်းအကြည်)

(၄) ဇိဝှါဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ လျှာအကြည်)

(၅) ကာယ ဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ ကာယအကြည်)

(၆) ဟဒယ ဝတ္ထု (စိတ်၏မှီရာ ဟဒယရုပ်)

စိတ်နှင့် မှီရာဝတ္ထု

(၁) စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် စက္ခုဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ ဖြစ်၏။

(၂) သောတဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် သောတဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ ဖြစ်၏။

(၃) ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် ဃာနဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ ဖြစ်၏။

(၄) ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် ဇိဝှါဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ ဖြစ်၏။

(၅) ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် ၁၀ - ခု၊ အရူပဝိပါတ်စိတ် ၄ - ခု၊ ပေါင်း စိတ် ၁၄ - ခုမှတပါး စိတ် ၇၅ - ခုသည် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ဖြစ်၏။
အဆိုပါ စိတ် ၇၅ - ခုတို့တွင် -

(က) ဒေါသမူစိတ် - ၂၊ သမ္ပဋိစ္ဆန - ၂၊ သန္တီရဏ - ၃၊ ပဉ္စဒွါရာ ဝဇ္ဇန - ၁၊ ဟသိတုပ္ပါဒ - ၁၊ မဟာဝိပါက - ၈၊ ရူပါဝစရစိတ် - ၈၊ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် - ၁၊ ပေါင်း ၃၃ - ခုသော စိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို

http://www.dhammadownload.com

အမြဲမှီ၏။

(ခ) လောဘမူ - ၈၊ ဒေါသမူ - ၂၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ မဟာကုသလ - ၈၊ မဟာကြိယ - ၈၊ အရူပါဝစရ ကုသလ - ၄၊ အရူပါဝစရကြိယ - ၄၊ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်မှတပါး လောကုတ္တရ - ၇၊ စုစုပေါင်း ၄၂ - ခုသော စိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါ (ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ) မှီ၍ ဖြစ်၏၊ ရံခါ (အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ) မမှီဘဲ ဖြစ်၏။

(ဂ) အရူပဝိပါကစိတ် ၄ - ခုသည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို လုံးဝ မမှီဘဲ ဖြစ်၏။

ဘုံနှင့် ဝတ္ထုရုပ်

(၁) ကာမဘုံ၌ ဝတ္ထုရုပ် ၆ - မျိုး ဖြစ်၏။

(၂) ရူပဘုံ၌ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယမှတပါး ဝတ္ထုရုပ် ၃ - မျိုးဖြစ်၏။

(၃) အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထုရုပ် ၆ - မျိုးလုံး မဖြစ်။

စိတ်၏တံခါး

စိတ်သည် အာရုံရှိမှသာ ဖြစ်၏၊ အာရုံကင်း၍ စိတ်မဖြစ်နိုင်၊ အာရုံနှင့်ဆက်သွယ်ရန် စိတ်၏ဝင်ထွက်ရာ တံခါး ၆ - ခုရှိ၏၊ ဒွါရ ၆ - မျိုးဟု ခေါ်၏။

(၁) စက္ခုဒွါရ (စိတ်၏တံခါး မျက်စိအကြည်)

(၂) သောတဒွါရ (စိတ်၏တံခါး နားအကြည်)

(၃) ဃာနဒွါရ (စိတ်၏တံခါး နှာခေါင်းအကြည်)

http://www.dhammadownload.com

(၄) ဇိဝှါဒွါရ (စိတ်၏တံခါး လျှာအကြည်)
(၅) ကာယဒွါရ (စိတ်၏တံခါး ကာယအကြည်)
(၆) မနောဒွါရ (စိတ်၏တံခါး ဘဝင်စိတ်)

စိတ်နှင့် ဒွါရ

(၁) စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် စက္ခုဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၂) သောတ ဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် သောတဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၃) ဃာန ဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် ဃာနဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၄) ဇိဝှါ ဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် ဇိဝှါဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၅) ကာယ ဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခုသည် ကာယဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၆) အပ္ပနာဇော ၂၆ - ခုသည် မနောဒွါရ၌သာ ဖြစ်၏။
(၇) ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ သမ္ပဋိစ္ဆန - ၂ဟု ဆိုအပ်သော မနောဓာတ်စိတ် ၃ - ခုသည် စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ ဤ ၅ - ဒွါရ၌ ဖြစ်၏။
(၈) သောမနဿ သန္တီရဏ - ၁၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ ကာမဇော - ၂၉၊ ပေါင်း ဤ ၃၁ - မျိုးသော စိတ်တို့သည် ၆ - ဒွါရ၌ အမြဲဖြစ်၏။
(၉) ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ - ၂၊ မဟာဝိပါက - ၈၊ ဤစိတ် ၁၀ - ခုတို့သည် ၆ - ဒွါရ၌ ရံခါသာ ဖြစ်ကြ၏။
(၁၀) မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါကစိတ် ၉ - ခုတို့သည် ဒွါရ၌ မည်သည့်အခါမှ မဖြစ်၍ ၆ - ဒွါရမှ အမြဲ လွတ်ကြသည်။ "**ဒွါရ ဝိမုတ်စိတ်**" ဟုခေါ်၏။

ဒွါရ ၆ – ခုနှင့် ဖြစ်နိုင်သည့်စိတ်များ

		သီးသန့်စိတ်	ဖြစ်နိုင်စိတ်	ပေါင်း
၁	စက္ခုဒွါရ	၂	၄၄	၄၆
၂	သောတဒွါရ	၂	၄၄	၄၆
၃	ဃာနဒွါရ	၂	၄၄	၄၆
၄	ဇိဝှါဒွါရ	၂	၄၄	၄၆
၅	ကာယဒွါရ	၂	၄၄	၄၆
၆	မနောဒွါရ	၃၁	၃၆	၆၇

မှတ်ချက်

(၁) စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂ – ခုသည် စက္ခုဒွါရ၌သာဖြစ်၍ စက္ခုဒွါရ သီးသန့်စိတ် ဖြစ်၏၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန – ၁၊ သမ္ပဋိစ္ဆန – ၁၊ သန္တီရဏ – ၃၊ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန) – ၁၊ ကာမဇဝန – ၂၉၊ တဒါရမ္မဏ (မဟာဝိပါက) – ၈၊ ပေါင်း ၄၄ – ခုသည် စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်၏။ (၂ – ရပ်ပေါင်းသော် ၄၆ – ခုဖြစ်၏)

(၂) ဤနည်းကိုကြည့်၍ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယဒွါရများ၌ မှတ်ပါ။

(၃) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန – ၁၊ ဇဝန(ဇော) ၅၅၊ တဒါရမ္မဏ – ၁၁၊ ပေါင်း ဤ ၆၇ – ခုသော စိတ်တို့သည် မနောဒွါရ၌ ဖြစ်ကြ၏။

(၄) အဆိုပါ ၆၇ – မှ မနောဒွါရ သီးသန့်စိတ် – ၃၁၊ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၃၆ – ခုတို့ ခွဲထုတ် မှတ်သားရာ၏။

http://www.dhammadownload.com

စိတ်၏အာရုံ

စိတ်သည် အာရုံနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်၊ စိတ်၏ လာရောက်ပျော်မွေ့ရာ, ကျက်စားရာ အာရုံသည် ၆ - မျိုးရှိ၏။

(၁) ရူပါရမ္မဏ (အဆင်းအာရုံ)
(၂) သဒ္ဒါရမ္မဏ (အသံအာရုံ)
(၃) ဂန္ဓာရမ္မဏ (အနံ့အာရုံ)
(၄) ရသာရမ္မဏ (အရသာအာရုံ)
(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏ (အထိအတွေ့အာရုံ)
(၆) ဓမ္မာရမ္မဏ (ဤမှကြွင်းကျန်သည့် စိတ်ဖြင့်သိရသမျှ အာရုံများ)

ဓမ္မာရမ္မဏ ၆ - မျိုး

(၁) ပသာဒရုပ် ၅
(၂) သုခုမရုပ် ၁၆
(၃) စိတ် ၈၉
(၄) စေတသိက် ၅၂
(၅) နိဗ္ဗာန
(၆) ပညတ်

စိတ်နှင့်အာရုံ

(၁) စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆ - ခုသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်၏။

http://www.dhammadownload.com

(၂) မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ (အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် - ၃၊ အာကိဉ္စညာယတနစိတ် - ၃) ကိုသာ ကောန်အာရုံပြုသော စိတ်၆ - မျိုး - ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ် - ၃၊ နေဝသညာနာသညာယတန စိတ် - ၃၊ ပေါင်း ၆ - ခု။

(၃) ပညတ္တိ (ကသိုဏ်း - ၁၀၊ အသုဘ - ၁၀၊ အာနာပါန - ၁၊ ကာယဂတာသတိ - ၁၊ မေတ္တာသတ္တဝါ - ၁၊ ဒုက္ခိတ - ၁၊ သုခိတ - ၁၊ ဥပေက္ခာသတ္တဝါ - ၁၁၊ ကောင်းကင်ပညတ်၊ နတ္ထိဘာဝပညတ်) အာရုံကိုသာ ကောန်အာရုံပြုသောစိတ် ၂၁ - မျိုး - အဘိညာဉ် ၂ - မှတပါး ရူပါဝစရစိတ် - ၁၅၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် - ၃၊ အာကိဉ္စညာယတနစိတ် - ၃၊ ပေါင်း ၂၁။

(၄) ကာမ၊ မဟဂ္ဂုတ်၊ ပညတ္တိအာရုံများကိုအာရုံပြုနိုင်သောစိတ် ၃၁ - မျိုး - အကုသိုလ်စိတ် - ၁၂၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ မဟာကုသိုလ်စိတ် - ၈၊ မဟာကြိယစိတ် - ၈၊ အဘိညာဉ်စိတ် - ၂၊ ပေါင်း ၃၁။

(၅) နိဗ္ဗာန်ကိုသာ ကောန်အာရုံပြုသော သီးသန့်စိတ် ၈ - မျိုး - လောကုတ္တရစိတ် ၈ - ခု။

(၆) နိဗ္ဗာန်ကို အနေကန်အာရုံပြုသော စိတ် ၁၁ - မျိုး - မဟာကုသလဉာဏသမ္ပယုတ် - ၄၊ မဟာကြိယဉာဏသမ္ပယုတ် - ၄၊ အဘိညာဉ်စိတ် - ၂၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ ပေါင်း ၁၁။

စိတ်၏ကိစ္စနှင့်ဌာန

စိတ်သည် အာရုံရလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် မိမိလုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စကို ချက်ခြင်း ပြုလုပ်သည်၊ ပြုလုပ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက်

http://www.dhammadownload.com

(၁) ပဋိသန္ဓိဌာန
(၂) ဘဝင်္ဂဌာန
(၃) အာဝဇ္ဇနဌာန
(၄) ပဉ္စဝိညာဏဌာန
(၅) သမ္ပဋိစ္ဆနဌာန
(၆) သန္တီရဏဌာန
(၇) ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဌာန
(၈) ဇဝနဌာန
(၉) တဒါရမ္မဏဌာန
(၁၀) စုတိဌာန

ကိစ္စနှင့် လုပ်ဆောင်သည့်စိတ်

(၁) ပဋိသန္ဓိ၊ ဘဝင်္ဂ၊ စုတိ၊ ဤကိစ္စ ၃ - မျိုးကို လုပ်ဆောင်သည့်စိတ် ၁၉ - ခုမှာ -
ဥပေက္ခာသန္တီရဏ - ၂၊ မဟာဝိပါက - ၈၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက - ၉၊ ပေါင်း ၁၉ - ခု။

(၂) အာဝဇ္ဇနကိစ္စကို လုပ်ဆောင်သည့်စိတ် ၂ - ခုမှာ -
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန - ၁၊ ပေါင်း ၂ - ခု။

(၃) ဒဿနကိစ္စကို လုပ်ဆောင်သည့်စိတ် ၂ - ခုမှာ -
စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခု။

(၄) သဝနကိစ္စကို လုပ်ဆောင်သည့်စိတ် ၂ - ခုမှာ -
သောတဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခု။

http://www.dhammadownload.com

(၅) ဃာယနကိစ္စကို လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၂ - ခုမှာ -
ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခု။
(၆) သာယနကိစ္စကို လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၂ - ခုမှာ -
ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခု။
(၇) ဖုသနကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၂ - ခုမှာ -
ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၂ - ခု။
(၈) သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၂ - ခုမှာ -
သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ် ၂ - ခု။
(၉) သန္တီရဏကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၃ - ခုမှာ -
သန္တီရဏစိတ် ၃ - ခု။
(၁၀) ဝေါဋ္ဌပ္ပနကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၁ - ခုမှာ -
မနောဒွါရာဝဇ္ဇနစိတ် ၁ - ခု။
(၁၁) ဇဝနကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၅၅ - ခုမှာ -
အကုသလ - ၁၂၊ ဟသိတုပ္ပါဒစိတ် - ၁၊ မဟာကုသလ - ၈၊ မဟာကြိယ - ၈၊ မဟဂ္ဂတကုသလ - ၉၊ မဟဂ္ဂတကြိယ - ၉၊ လောကုတ္တရစိတ် - ၈၊ ပေါင်း ၅၅ - ခု။
(၁၂) တဒါရမ္မဏကိစ္စ လုပ်ဆောင်သည့် စိတ် ၁၁ - ခုမှာ -
သန္တီရဏစိတ် ၃ - ခု၊ မဟာဝိပါက - ၈၊ ပေါင်း ၁၁ - ခု။

http://www.dhammadownload.com

ကိစ္စနှင့် စိတ်အရေအတွက်

ကိစ္စအရေအတွက်		စိတ်အရေအတွက်
၁	ကိစ္စ ၁ - မျိုး	၆၈
၂	ကိစ္စ ၂ - မျိုး	၂
၃	ကိစ္စ ၃ - မျိုး	၉
၄	ကိစ္စ ၄ - မျိုး	၈
၅	ကိစ္စ ၅ - မျိုး	၂

မှတ်ချက်။ ။ကိစ္စအရေအတွက် စိတ်အရေအတွက်ကို "ကိစ္စနှင့် လုပ်ဆောင်သည့်စိတ်" ခေါင်းစီးအောက်ရှိအရေအတွက်များကို ကြည့်၍ သိနိုင်၏။

စိတ်ဖြစ်စဉ်

အာရုံတစ်မျိုးနှင့် ဝတ္ထုရုပ် တစ်မျိုးမျိုးတို့ ဆုံဆည်းထင်ဟပ် ရိုက်ခတ်လာသည့် အခါ ကံ၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်ဟပ်နေသည့် အာရုံကို စွဲမှီ၍ ကံအစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘဝင်စိတ်သည် ပြတ်တောက် သွား၏၊ အသစ်ပေါ်လာသည့် အာရုံကို စွဲမှီလျက် ထိုအာရုံနှင့် အလုပ် လုပ်သည့် ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဤသို့ သိသာရုံ ပြမည်။

http://www.dhammadownload.com

မျက်စိနှင့် အဆင်းအာရုံ စတင်ဆုံမိချိန်၌ -

(၁) အတီတဘဝင်
(၂) ဘဝင်္ဂစလန
(၃) ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ
(၄) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန
(၅) စက္ခုဝိညာဏ
(၆) သမ္ပဋိစ္ဆန
(၇) သန္တီရဏ
(၈) ဝေါဋ္ဌပ္ပန
(၉) ဇဝန
(၁၀) ဇဝန
(၁၁) ဇဝန
(၁၂) ဇဝန
(၁၃) ဇဝန
(၁၄) ဇဝန
(၁၅) ဇဝန
(၁၆) တဒါရမ္မဏ
(၁၇) တဒါရမ္မဏ

http://www.dhammadownload.com

အဆင်းအာရုံ၏ သက်တမ်းသည် စိတ္တက္ခဏ ၁၇ - ခက်စေ့၍ ဒုတိယ တဒါရမ္မဏစိတ်နှင့် ပြိုင်တူချုပ်၏။ အဆိုပါ အဆင်းအာရုံကို ပြန်လည် စဉ်းစားရာ၌ -

(၁) ဘဝင်္ဂစလန
(၂) ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ
(၃) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန
(၄) ဇဝန
(၅) ဇဝန
(၆) ဇဝန
(၇) ဇဝန
(၈) ဇဝန
(၉) ဇဝန
(၁၀) ဇဝန
(၁၁) တဒါရမ္မဏ
(၁၂) တဒါရမ္မဏ

= = = = = x x x = = = = = =

အဘိဓမ္မာ အနှစ်ချုပ် ပြီး၏

http://www.dhammadownload.com